DISSERTATIO THEOLOGICO-HISTORICO-PHILOLOGICO-LITERARIA

DE

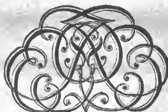
CVLTV SERPENTVM APVD ANTIQVOS

VARIIS ANIMADVERSIONIBVS

ORNATA

AVTORE

M. IOH. CHRISTIAN. KOCH.

LIPSIAE,

APVD HAEREDES IOHANNIS GROSSII,

ANNO MDCCXVII.

Conſpectus Diſſertationis Cap. Primi

Sect. I.

de Idololatriæ ortu in genere.

§. I. Autores recenſentur, qui de Idololatriæ origine egerunt.
§. II. Derivatur ortus ejusdem a ſyderum cultu.
§. III. ab imaginibus, ubi incidenter de Theraphim, & cultu Imaginum apud Pontificios.
§. IV. a defunctorum, Majorum veneratione.
§. V. a cultu Angelorum, ubi quæſtio; Num Angeli e Lumine Naturæ demonſtrari poſſint?
§. VI. Originem Idololatriæ pro Diaboli verſutia admodum incertam eſſe, demonſtratur, & de ritu homines immolandi agitur.
§. VII. Noſtra conjectura proponitur, ſcil. ab animalium cultu idololatriæ incunabula repetenda eſſe. Obiter de veneratione canum, & comeſtione carnis antediluviana.

Sectio II.

§. IIX. Serpentes, & Dracones reliqua inter animantia culti. Cultus iſte derivatur.
§. IX. juxta quosdam a timore.
§. X. à ſerpente ſeductore protoplaſtorum, ubi de Orgiis Bacchi.
§. XI. à ſerpente æneo, juxta nos.
§. XII. à nimia admiratione ſagacitatis ſerpentum.
§. XIII. Tranſitio ad.

Caput ſecundum cujus

Sectio I.

de gentibus Cultui ſerpentum adſvetis.

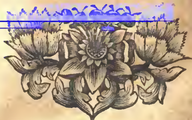
§. I. Auguſtini Teſtimonium de ſuperſtitione veterum affertur. Coluerunt autem ſerpentes.
§. II. Ægyptii.
§. III. Phœnices.
§. IV. Cretenſes, ubi obiter de Harduino, ejusque operibus nonnulla.

§. V.

Sectionem II.
de ratione serpentes colendi.

Caput III. ejusque
Sectio I. moralis.

Sectio II. Miscellanea.

I. N. I.

I. N. I.

De cultu ſerpentum apud Antiquos.

INter Diaboli fallacias Thomas Crenius *Exercit. Sacr. Priora quædam Moſis tractant*: p. 27. hanc ſemper præ cæteris miratum ſe fuiſſe profitetur, quod ſerpentes eo usque dignitatis & majeſtatis provehere potuerit, ut Numinis inſtar haberentur & colerentur. Quin, ipſe Gentium Apoſtolus obſtupeſcit expendens ſecum miſerorum mortalium ſtultitiam, gloriam immortalis Dei per imaginem ad volatilium & quadrupedum, & reptilium ſimilitudinem effingentium Rom. I, 22. Ita proh dolor! Satanas mentes incredulorum faſcinare meditatus eſt, ut eadem, qua protoplaſtos decepit figura, coleretur, & ſic, quantum in ſe eſt, Protevangelio *de contritione capitis ſerpentis* illuderet. Hiſtoriarum ſiquidem monumenta inſpicientes cæcos Ethnicos eo dementiæ & ſuperſtitionis delapſos eſſe intelligimus, ut Dracones vel Serpentes divino honore mactaverint fictitiaque iſthæc Numina templis extructis, ſacrificiisque oblatis placare laboraverint. Nefario de hoc cultu paſſim Philologi præſtantiſſimi conqueſti fuerunt. Nemo verò peculiari ſcripto eundem expoſuit, quod ego quidem ſciam, præter *Summè Rev. Dn. Philippum Olearium*, cujus Diſſertatio de ὀφιολατρεία multifaria eruditione & lectione referta in omnium manibus eſt. Liceat jam ſpecilegium poſt meſſem inſtituere, & ex multorum varii generis librorum lectione annotata Philologiæ ſtudioſis communicare eo quidem ordine, ut TRIBUS CAPITIBUS omnia includamus horumque quodlibet DUAS IN SECTIONES dividamus. Divina ſcilicet adſpirante gratia, quam in limine ſta-

tim ardentissimis imploramus precibus. CAPITE PRIMO *Originem*, ALTERO *Existentiam & modum* nefandi hujus cultus exhibebimus, TERTIO demum *moralia* nonnulla suppeditabimus finemque *miscellaneis de serpentibus* faciemus.

CAP. PRIMUM
de origine cultus serpentum.

SECTIO I.
de Idololatriæ ortu in genere

§. I.

ANte serpentum venerationis exordium, quam ab ultimis seculis repetamus de *Idololatriæ Origine* in genere nonnihil verborum facere haud supervacaneum erit. Sed verendum est, ne Lectoribus quibusdam Iliada post Homerum scribere videamur, cum viri eruditionis laude nunqvam intermoritura florentes argumentum istud jamdudum præoccupaverint. Quem enim latet *Gerb. Joh. Vossii* opus eruditissimum? Quis in Re literaria adeò hospes, ut *Eduardi Baronis Herbert de Cherbury* librum *de Relig. Gentilium errorumque apud eos caussis* A. 1663. ab Isaaco Vossio editum & 1700. recusum, *Ant. van Dale* dissertationes *de Orig. & Progressu Idololatriæ* Amstelod. 1696. in 4. impressas nesciat? Quem denique fugit Celeberrimum *Banierium* A. 1715. iterata vice edidisse *Explicationem Historicam Fabularum earumque originem & conformitatem cum Historia antiqua*, & dialogo IV. *de Origine & Progressu Idololatriæ* accuratissime egisse, ut plures alios *Fabricio & Morhofio* laudatos prætermittamus. Nostro in pectore non ista sedet temeritas, ut falcem in messem tantorum virorum mittere conemur. Paucula saltem ad præsens institutum facientia delibare lubet.

§ II.

A prima ferè mundi ætate syderum cultum repetit *Anton. van Dale* Dissert. I. *de Orig. & Progr. Idol.* Cap. I. p. 14. cui adstipulatur *Jacobus Basnagius Antiq. Judaic.* Tom. II. Cap. II. pag. 391. scribens: *la beauté des Astres pouvoit e blouir aisément les hommes du premier monde, le Soleil qui répando-*

it sa lumiere d'une maniere si éclatante, & pouvoit être regardé comme le Pe-
re des moissons & des fruits que la terre aportoit aux hommes, devoit faire
assez d'impression sureux, pour leur faire regarder ces Astres avec beaucoup
d'admiration, & on passe aisément de la veneration & de la reconnoissance
au culte. Eum in finem in hanc descendit sententiam, ut ostendat homi-
num antediluvianorum peccatum non in Atheismi, sed Idololatriæ de-
formitate constitisse; Neque *Elias Benoist* Melang. *de Remarques contre*
Mr. Toland à Basnagio abludit. Solis ac lunæ reliqvorumve Syderum ve-
nerationem superstitiosam rudes Caini posteros à veri Numinis cultu pri-
mum abduxisse non dubium est (*); ante diluvium verò primordia ce-
pisse Dn. D. Buddeus Hist. Vet. Test. Per. I. Sect. I. pag. 159. negat asseve-
rans, verbum הוחל in loco Gen. IV, v. ult. (**) ad quem passim provoca-
tur

(*) Mr. *Humphredus Prideaux* in *the History of the Jews* asserit, Pla-
netarum cultum in Chaldæa cœpisse, postmodum in Ægyptum &
Græciam, imò ex Oriente in Occidentem penetrasse, & sic idolo-
latriæ semina in universum terrarum orbem sparsa esse. Vid. Mr. de *la*
Roche Bibl. Angloise T. I. P. I. p. 12. sq.

(**) Celeberrimo Buddeo, quod attinet explicationem loci Genes. IV, 26.
plurimi Theologorum adstipulantur B. nim. *Pfeifferus* in *Dubiis*
vexatis p. 51. *Hackspanius Not. Phil.* P. I. p. 118. aliique. Fatetur &
Vockerodt Exerc. Acad. p. 161. ægrè loci hujus sensum tueri, qui ido-
lolatriæ incunabula ab Enochi ævo capienda esse arbitrantur. Nescio
proinde, quid Cl. *Reimanno* in mentem venerit *Hist. Literar. Ante-*
diluv. Sect. I. pag. 16. contendenti argumentum eorum, qui Heno-
chum Heterodoxiæ aut idolorum cultus reum faciunt, eâdem pro-
babilitate gaudere, quâ Theologorum Patriarchæ hujus memoriam
sanctam habentium? Quis enim illum, quem Spiritus S. cum
Deo ambulasse disertè asserit, tanti sceleris autorem constitueret?
Quis probabiliter Heterodoxias accusari posse crederet, cujus Paulus
fidem Hebr. XI, 5. tantis laudibus extulit? Judæorum commentum
est, ad quod Reimannus provocat, omni assensu indignum atque à
Theologis jam dudum profligatum. Vid. *Aug. Pfeifferi Exercit. de*
Henocho cap. III. §. 6. *Heidegger. Exercit. de raptu Noachi*, quæ
IX. est in *Hist. Patriarch.* §. III. & IV. p. 255. Dicimus cum B. Ly-
sero sensum verborum: *Tunc cæptum est vocare nomen Domini*, hunc
esse: „Cainitas ad tempus sic prævaluisse, & Adamum cum suis„
tanta miseria oppressum fuisse, ut publicus Dei cultus ex ipsorum„

tur non per *profanatum est*, sed per *captum est* vertendum esse. De Siderum cultu autem religioso p. 242. ita disserit: *Solis, lunæ, hinc plantarum cultus prima haud dubio & antiqvissima fuit idololatriæ species. Haud obscure id colligere licet ex verbis Jobi* cap. XXXI, 26. 27. Nos uti nemini ea de re litem movebimus: ita contra Basnagium defendimus, homines in priori mundi cataclysmo viventes magis ad Atheismum, quàm superstitionem pronos fuisse. Quomodo enim de Atheismo eorum dubium orirctur. cap. VI. & seq. Geneseos paulo curatius pensitanti? iste jam in Caino altas radices egerat. vid. *Ant. Reiser. Epist. de Orig. Atheismi*, ita ut successu temporis novas subinde vires ceperit, quin in Theoreticum facile degenerare potuerit.

§. III.

Idololatriam Ethnicorum *ab imaginibus* ortum traxisse *Jacobus Owenus* cap. III. the History of images s. *de Historia imaginum earumque cultus* ex Rom. I, 23. ostendere conatur Tertullianum in suas partes vocans Imagines & idololatriam ante diluvium fuisse asserentem. *Joh. Amos Comenius* quoque in Tract. quem unum necessarium inscripsit cap. II. pag. 17. *maximam partem per imagines Deorum multitudinem in orbem invectam esse statuit*, addit tamen lingvarum multitudinem minus rectè, ut opinor. Licet enim homines dispersi seorsim habitaverint, & vernaculæ obliti fuerint, retinuerunt tamen memoriam, & tùm ideam Dei innatam, tum veri & Patriarchis patefacti acqvisitam. Imaginum cultus teste Svida in voce Αβραάμ cepit à *Selucho* & viguit usqve ad tempora Thara patris Abrahami. Priscos Idololatras de astros suos sub variis simulacris coluisse nullum mihi est dubium Labani *Theraphim* (*) vitulum aureum, & similia cogi-

„parte totus conciderit, nec licuerit ipsis palàm convenire, sed „quod privatim tantùm orarint. Sub Enos autem, cum etiam ex „Adami parte homines multiplicati essent, instituta est reformatio re„ligionis, collecta est Ecclesiola, apud quam in lucem reducta pri„ma promissio. vid. *Ejusd. Adamum* p. 455.

(*) Labani Theraphim imagines vel statuas idololatricas fuisse omnem extra dubitationis aleam positum arbitror, quanquam P. Jurieu conjectura non adeò firmo talo niti videatur, icunculas istas pro imaginibus Noæ, Semi, aliorumve Patriarcharum venditantis *Hist. Critiq. des dogmes, & Cuetes* P. III. Sabii simulacra Dæmonibus consecrata carminibus animabant eaqve loqventia veluti faciebant. Hæc cum

cogitanti. Ipse sanctissimus legislator Israëlitas ab eo arcere clementissimè in verbis Exod. XX, 4.5. voluit. David sanctissimus Rex atque vates in ea invehitur Pſ. CXV, 4. sq. inquiens: *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient &c.* Ita sane imaginum veneratio apud gentiles invaluerat, ut etiam in corruptam Pontificiorum Ecclesiam transierit ibique jamdudum altissimas egerit radices (*) vid.

Labanis Teraphim *D. Adam Tribbechovius* Hist. Natural. Cap. III. §. 4. p. 10. componere haudqvaqvam veretur. Inter Talismas Arabum, & Theraphim Hebræorum nihil discriminis intercedere *Joh. Henr. Hottingerus* statuit. *Hist. Orient.* L. I. cap. VIII. Plura dabunt *Claudius Frassenius* in *Disquisit. Biblic.* in Pentatevch. ad cap. XXV. Genes. v. 32. *Joh. Mich. Dilherr.* T. 2. Disp. p. 345. *Aug. Pfeifferus Exerc. de Idolis Labani, quæ Rabel* suffurata *in Dub. vexat.* p. 1037. sqq. reperiunda, & qui primo loco nominandus erat *Jac. Basnagius* T. II. *Antiq. Judaic.* p. 558. sqq.

(*) Imaginum cultui plerique Pontificiorum summa pertinacia inhærent. *Burghaberus* è Soc. Jesu Theol. Polemic. controv. XLIV. p. 289. his verbis suam suorumque mentem explicat: *Quando imagines formalissimè sumtæ ut scil. exercentes munus imaginis, proprio cultu adorantur, tunc non solum externa signa, sed etiam internus affectus submissionis & reverentiæ verè circa imaginem simul & ipsum exemplar tanquam circa adæqvatum terminum seu objectum, ut quod, versantur, adeoque utrumque verè & proprie eodem cultu colitur.* Errorem hunc frustra excusare aut lenire laborant Pontificii Gallici. Abb. *de Lanion* controversiam hanc pro proletaria pronunciabat, cum Jaquelotq neque ex scriptura neque Traditione iconolatriam probare valeret. Vid. *Baelii Lettr. Chois* p. 561. Non patitur instituti ratio, ut fusiùs in deformitatem cultus imaginum inquiramus. Sufficiat scripta quædam adversus illum concinnata allegasse. E Pontific. cohorte Autor *Entretiens de Philaletbe & Philerene* Dial. IV. eundem improbat. E Nostris B. *Joh. Schræderus Apodixin Theologicam geminam de imaginibus ad habendum, non ad colendum* A. 1606. edidit. B. *Joh. Matth. Meyfartus diss. nonnullas de Reliq. imaginum, & statuarum cultu* A. 1634. conscripsit. Conf. B. *Danhaueri Lac Catechet.* P. I. p. 189. sqq. Dn. *Alberti zum Felde diss. de cultu Jmagin. Antichristiano.* Kilon. 1712. Reformatos inter evolvendi sunt. *Dan. Chamier in Panstrat. Cathol.*

Vid. præter *Nicol. Hunnium* doctiſſimum *Muſſardum* Gallum, cujus liber lectu jucundus 1695. germanicè verſus ſub hoc titulo proſtat: *Gründliche Vorſtellung der vor Zeiten aus dem Heydenthum in die Kirche eingeführten Gebräuche, und Ceremonien.* Primis quidem temporibus ſtatim ſub ſimu lacris vel ſtatuis venerati ſunt Gentiles Numina ficta, quanquam apud Ro manos ſequiore demum ætate. Vid. Cl. *Joh. Sartorii Schediaſm. de Hypocr G[illegible] til. circa cultum Deorum*, c. VII. p. 134. ſq. Varronem dixiſſe: Qui primi Simu- lacra Deorum populis poſuerunt eos civitatibus ſuis & metum demſiſſe & er- rorem addidiſſe, Deos enim facile poſſe in ſimulacrorum ſtoliditate contemni, Auguſtinus Autor eſt de Civ. Dei L. cap. IX. & XXXI. Maximopere ta- men dubitamus, imagines idololatriæ anſam ſuppeditaſſe, easdèm ad *effe- ctum* magis quam *cauſam* peccati tam enormis referentes.

§. IV.

Imaginum cultum ſuperſtitioſa majorum veneratio generabat. *Cum ex mortuorum deſiderio conſtituerentur imagines ſimulacrorum uſus ortus eſt*, Auguſtinus ait L. XXII. *contra Fauſt. Manich*. T. VI. oper. p. m. 398. A. Et ſane haud infimæ caveæ eruditi univerſam Idololatriæ ſentinam a ni- mio defunctorum honore profluxiſſe exiſtimant. Ipſe Autor Sapientiæ Sa- lom. cap. XIV, 14. 15. à partibus horum ſtare videtur inquiens: Κενοδοξίᾳ γὰρ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν τὸ τέλος ἐπενοήθη. Ἀώρῳ γὰρ πένθει τρογοίμενος πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαιρεθέντος τέκνου, εἰκόνα ποιήσας τὸν τότε νεκρὸν ἄνθρωπον νῦν ὡς θεὸν ἐτίμησε, καὶ πα- ρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις μυστήρια, καὶ τελετάς. Ad Tharam Abrahami pa- trem *Cyprianus*, *Epiphanius*, *Chryſoſtomus* aliique Eccleſiæ patres Autorem Sapientiæ reſpicere putant, is enim ex mente eorum defuncto filio Hara- ni imaginem vultum ſuum referens dicabat, quaſi in Deorum numerum eſ- ſet cooptatus. Tharan à Superſtitionis crimine non fuiſſe immunem cre- dimus, an autem filii imaginem pro Numine coluerit, vel Abrahamum ad ſceleris ſocietatem pertraxerit? (*) non liquet. De *Syrophane Ægy* ptio

P. Jurieu Preſervatio contre le changem. de Relig. p. 134. ſqq. *Amand. Polan. Syntagm. Theol.* L. VI. cap. X. p. m. 1131. ſqq.

(*) Tharam Abrahami patrem exercitatiſſimum ſculptorem arteque ſua ad Idola fabricanda abuſum fuiſſe Hebræi uno ore tradunt, vid. *Baſna- gium l. c.* T. 2. p. 538. Nonnulli apud *Wagenſeilium* in Sota p. 192. addunt eorum venditione quæſtum feciſſe maximum; ſed fabulam

ptio *Diophantes* Lacedæmonius memoriæ prodidit, eum poſt repentinum
filii diſceſſum ſimulacrum conflaſſe, idque in honeſtiore ædium parte re-
poſuiſſe. Quodſi contingeret, ut ſervi ancillæque, quarum magna turba
utebatur, criminis quicquam committerent, omnem effugiebant pœnam,
dummodo imaginem dictam floribus conſpergerent vel ſertis coroniſque,
honorarent. Vid. *Guil. Stuckium Sacrif. Gent. deſcript.* p. 361. *Zimmermanni*
Analect. menſtr. mens I. N. LVII. ubi Deorum ſimulacra ſtatis diebus or-
nata perhibet. Ipſius Baal Idoli famoſiſſimi veneratio inde ortum duxit,
ſi Hieronymo fides habenda ad Ezech. XXIV. T. V. Oper. p. m. 558. com-
mentanti: *Idolum autem Baal, ſive Bel, & ut apertius dicam, Belis Aſſy-*
riorum religio eſt, conſecrata à Nino Belis filio in honorem Patris. Recen-
tiores inter P. *Tournemine* ſuperſtitum defunctis exhibitum honorem ido-
lolatras feciſſe ſtatuit. Vid. *Explicat. Hiſtoriqv. des Fables* Entret. IV. Quic-
quid hujus ſit, quantum ſuperſtitioſa majorum veneratio valeat, non ſine
damno Eccleſia experta eſt, in quam nimium martyrum æſtimium *ἁγιολα-*
τρείαν invexiſſe (*) patet.

§. V.

---

hanc omni fundamento deſtitui Summè Rev. *Dn. D. Buddeus Hiſt.*
Vet. Teſt. Per. I. p. 248. monuit. Quæ cum ita ſint, quid de tradi-
tione, qua Abrahamus in patris abſentia idola fregiſſe aſſeritur, ha-
bendum ſit? patet. Videatur de ea *Greg. Michaëlis in Notis ad*
Gaffarell. Curioſ. inaudit. p. 194. ſq. Altioris indaginis quæſtio vide-
tur: Num Abraham ipſe ad tempus peregrinos coluerit Deos? affir-
mat eandem B. *Martin. Chemnitius* Exam. Concil. Trident. P. I. p. 134.
nec non B. *Joh. Petr. Grunenberg.* Diſſert. *de peccatis Heroum fidei emi-*
nentibus §. XXII. p. 36. Negant alii, celeberrimo *Fabricio Codic.*
Pſeudepigraph. V. T. pag. 336. ſq. laudati. Multa hic occurrunt
fabuloſa, quorſum relatio de Abrahamo à Patre accuſato, & à Nimro-
do in ignem ardentem conjecto ſpectat, de qua vid. *Georg. Eliez. Ed-*
zardi Adnot. ad cap. I. Avod. S. p. 187. Plura verò incerta. Ad lo-
cum Joſ. XXIV, 2. à diſſentientibus multa ſolent excipi. Hinc omnem
rem in medio relinquere, quam Moſe tacente certi quid definire ma-
lumus.

(*) Martyres pia & quidem haud immerito venerabatur antiquitas, me-
moriamque eorum ſanctam habebat. Eò ſpectabat prælectio nomi-
num defunctorum ex *διπτύχοις* vel ſacris tabulis, de qua vid. *Quend-*
ſtedium de Orat. & oblationibus pro defunctis §. 6. B. Dorſcheum *de*
Miſſa cap. XI. §. 1. p. 338. Sed ſeculo IV. in maximum abuſum vene-

§. V.

Aliam Idololatriæ originem assignat *Joh. Clericus Comp. Hist. Univers.* p. 9. sq. Conjicit enim homines præter Deum summum mentes quasdam separatas credidisse, quæ legatorum instar ad terræ incolas mitterentur (*). Has initio magno honore afficiebant, quod Hebræorum gens quoque haud intermittebat. Sed cum in eum demum delapsi essent errorem Angelos Deos minores esse, quibus Imperiorum, urbium, familiarum cura à Deo ὑψίστῳ demandata sit, paulatim supremi Numinis obliti minores illos Deos honore soli summo Deo debito afficiebant eorumque numero præstantissimorum Heroum mentes post obitum inseri sibi persvadebant. Qvo factum est, ut Reges defuncti colerentur. Hactenus Clerici mentem expo-

ratio illa declinabat; siquidem nonsolum Altaria in honorem & memoriam martyrum erigebantur. Vid. *Matth. Zimmerm. dissert. ad Tertull. Fiunt non nascuntur Christiani* Sect. II. §. 44. p. 23. sq. Sed laudes eorum quoque ad sepulcra decanebantur, quibus licentia poëtica accedebat, quæ ad paganorum morem demortuos nimium evehebat, cultumque demum superstitiosum invehebat. Vid. I. E. F. V. L. *Antiquit. circa Funera & Ritus veter. Christianorum* Lib. VI. Cap. VII. conf. omnino *Casp. Sagittarij dissert. Inaugural. de Natalitiis Martyrum* Cap. V. §. XIII. sqq.

(*) *Num existentia Angelorum naturæ nota sit?* hac occasione quæri posset. Nos probabilia argumenta Naturæ concedimus, apodictica verò soli scripturæ S. reservamus. Vide Systemata Theologica passim, & conf. Dn. D. *Joh. Schmidij dissert. de Angelis ex principiis philosophicis non demonstrabilibus*, it. M. *Joh. Davidis Hobeseil disp. An Angelorum Existentia ex Naturæ lumine demonstrari possit?* Contrariam tamen sententiam propugnare videntur *Ruardus Andala Syntagm. Teolog. physic. metaphysic.* P. III. Cap. IV. §. 9. p. 131. Aut. Pseudonymus *Franciscus de Cordua* in schrifft und vernunfftmäßigen Gedancken von Schatzgraben, und Beschwerung der Geister p. 37. sq. & celeberrimus *Andreas Rudigerus physic. divin.* Lib. I. Cap. IV. Sect. IV. §. 71. sq. pag. 175. cujus verba dabimus: „Quoniam essentia, inquit, „adeoque & existentia rerum compositarum dependet à natura simpli„cium, & adeò naturaliter aliquæ res, quas forte Deus componi vo-

exposuimus, qui porro hariolatur, Angelos aliquando in statuis oracu-
la (**) edidisse, illas autem demum reliquisse, cum ideo cultu divino sese
affectos cernerent, successisse tamen in locum eorum angelos tenebrarum.
Unde (sunt verba ipsius Clerici) *scriptura dicit, Ethnicos adorasse demo-
nia, non quod Ethnici crederent, se adorare Naturas malignas; quas Diabo-
los vocamus, sed quia Diaboli soli eorum templa & statuas incolebant.*

---

luit, componi haud possent, si in principiis non omnes darentur „
possibilitates, probabile maxime est, Deum in constituendis rebus „
simplicioribus omnes observasse possibilitates, ne ad constituenda „
magis composita ullum possit deesse principium: Unica enim in „
principiis omissa possibilitas, vel mille alias compositiones impediis- „
set, quorum aliquæ forte fini Dei creatoris poterant respondere. „
Cum ergo Spiritus incompletus sit magis compositus completo, & „
ille secundum omnes possibilitates existat rationalis nempe & irratio- „
nalis, seu sola memoria præditus, credibile est, etiam minus com- „
positum, nempe completum, secundum easdem dari. Acutè philosopha- „
tur Vir doctissimus, verum rem universam, quam demonstrandam su-
scipit, meris probabilitatibus niti, fatebitur. Mentes piorum Dæ-
mones fieri Gentiles credebant, & postmodum cuilibet hominem
custodiendum assignabant. Exinde figmentum de Angelo tutelari ejus-
que cultu ortum. Vid. *Sontagii Sicil. I. de Spectr.* p. 4. Jam, quod ad
cultum Angelis præstitum attinet, videndus omnino erit B. *Joh. Tob.
Major in* dissert. de *Natura & cultu Angelorum ubi* §. CXIII. sq. ad
superstitiosorum argumenta respondet, qui vel ideo Angelos divino
mactarunt honore, quod Legatorum munere fungantur, Legatus au-
tem sit locum tenens legati. Ipse Plato Angelos, seu Dæmones ge-
nus aërium tertiam atque adeo mediam obtinens sedem vocat, interpre-
tum sive internunciorum munus sustinens, precibus colendum, pro-
sperorum successuum causa. Clariùs *Apulejus* de *Deo Socratis* pag. 786.
*Sunt quædam divinæ mediæ potestates inter summum æthera, & infi-
mas terras, in isto intersitæ aëris spatio, per quas & desideria nostra &
merita ad Deos commeant. Hos greco nomine δαίμονες nuncupant,
inter terricolas cælicolasque vectores, hinc precum, inde donorum, qui
ultro citroque portant, hinc petitiones, inde suppetias: ceu quidam
utriusque interpretes & salutigeri.* Nos duo notamus. Primum
gentiles quicquid de Angelis in locis allegatis similibusve dixerunt, ex
commercio cum Judæis didicisse, vel per *κακοζηλίαν* Satanæ imita-

§ VI.

Oleam & operam perdunt, qui Idolorum veritatem uni eidemque causæ assignare contendunt. Non enim dubium est, Diabolum pro eâ, quâ pollet, versutia, homines sub diversis cœli plagis viventes modo hac modo alia via à vero Deo abduxisse, ad suique cultum incitasse. Ad fœdissima ante omnia miseros mortales pellicebat peccata, quæ densissimæ in intellectu tenebræ, & turpissimæ in voluntate concupiscentiæ excipiebant. Deinceps notitiam veri Numinis per contemtum verbi revelati, quem continuo suadebat, sensim sensimque obliterabat. Cum autem ideam de Dei existentia innatam delere minimè valeret, ipse verò fastu pariter, ac invidia tumeret, creaturas pro Numine terricolis obtrudebat. Hoc pro ratione Temperamentorum, Regionum, vitæ generis, & victus, aut amictus indigentiæ dispari planè modo tentavit & præstitit. Barbaros ita quidem delusit, ut sub variis imaginibus & nominibus Principem tenebrarum Dei loco venerarentur

tos fuisse. Deinceps vocabulum Δαίμον interdum apud Philosophos & Poëtas Ethnicorum in sensu bono, nunquam autem in N. T. nisi in sensu malo occurrere. Quapropter Christiani de Angelis quoties scribunt, eodem abstineant, nisi cum Bodino & talis farinæ Naturalistis imperitis fucum facere, venenumque perniciosarum opinionum eò faciliùs Lectoribus propinare velint.

(**) Angelos bonos in statuis unquam oracula dedisse, perperam Clericus cum Spencero & citra scripturam sacram asserit. Quin, Autor Anonym. *Svite de la Response a l'Hist. des Oracles* P. II. Cap. XIII. pag. 354. sqq. multis rationibus è Scriptura S. & Scriptoribus profanis petitis statuas nunquam Oraculorum vicem sustinuisse evicit. Statuarum quidem futurorum præsciarum, *Mercurius Trismegistus* apud August. de Civ. Dei L. VIII. Cap. XXIII. mentionem injicit; ast respondet Anonymus l. c. p. 373. Trismegistum, quem pro Ethnico habet, indicasse, diabolos statuas incolentes per Pythones futura prædixisse, ita, ut statuis istud tribuatur, quod à Cacodæmone per Pythones præstitum fuit. Quomodocunque ista sese habeant, Angelos nunquam Oraculorum loco mortalibus fuisse, existimamus. Deus severissime usum eorum prohibuit. Neque ea in parte Clerico assentimur, quod Angelorum cultus Idololatriæ ansam dederit, siquidem certum est, hunc potius speciem, quam causam illius fuisse.

carentur, cujus rei Hostiæ humanæ (*) incestus, scortationes in templis peractæ, & similia detestanda facinora fidem faciunt. Moratiores, qvos vocamus Gentes, variis S. paginæ historiis infabulas conversis ita decipiebat, ut solem & lunam sub mille nominibus Idololatricis adorarent, vel, si unicum Deum dari agnoscerent, verum tamen & in scriptura S. revelatum non reciperent, Judæos potius, & Christianos, quorum ministerio ex cimmeriis istis tenebris eripi potuissent, trucidarent, quin, omnia salutis media spernerent. Nolumus tamen à solo Diabolo Idololatriam derivare, probè intelligentes, ipsam naturam corruptam tanti criminis ream esse, mortalesque propria culpa Dei notitia excidisse. Modus autem quo istud peccatum deplorandum perpetratum diversus. Quæ cum ita sint *Matthæi Petitdidieris* sententiæ accedimus, qui *dissert. Historic. Critic. Chronol. in sacr. Script. V. T. dissert. XVI.* Idololatriæ originem parum certam esse monuit.

§. VII.

Primas divitias in numeroso grege ovium, arietum, taurorumque homines reponebant. Moses sane in enarrandis opulentorum facultatibus

 pecu-

(*) De more homines immolandi vid. *Basnagium antiq. Jud.* T. 2. pag. 606. sq. Celeberr. *Lochneri Papaver ex omni Antiq. erut.* pag. 149. 152. seq. *Gregor. Michaël. ad Gaffarell.* p. 104. sq. B. *Dietrich.* P. II. *in Libr. Sapient.* p. 361. sq. *Sartor. de Hypocr. Gentil. circa cult. Deorum* pag. 9. sq. *Andr. Beyeri Addit. ad Seldeni Synt. de Diis Syris* p. 249. sq. & pluros alios Cl. *Joh. Jacobo Schudt* Lib. II. *vitæ Jephtæ* Cap. XXVI. p. 307. sqq. laudatos. Originem immanis hujus sacrificii Apologia nostra A. C. exinde deducit, *quia fortassis audierant quandam humanam hostiam placaturum esse Deum toti generi humano.* *Christophorus Pezelius* P. III. *Arg. & resp. Theol.* p. 213. tribus causis adhunc furorem incitatos fuisse Ethnicos, asserit. Primum κακοζηλία exempli Abrahæ, (id quod etiam contra Marshamum *Claud. Frassenius disquisit. Bibl. ad Genes.* defendit) deinde, quod obscuram famam promissionis de ventura victima retinuerunt, videlicet de Christo morte sua placaturo iram Dei. Postremò, quod ex ritibus sacrificiorum, quæ ex opere operato putarunt, placationem esse iræ divinæ, falsò ratiocinati sunt. Nos Apologiæ A. C. minimè contradicimus: Diabolum tamen homicidam fuisse ab initio, vel ex hoc capite cognoscimus, is enim cæcos idololatras seduxit. De variis Spurciis, quæ in Sacris suis admiserunt Gentiles, Vid. *Dn. D. Zeibichii dissert. de λόγοις Gentil. Sacr.* N. XI. p. 25. sq.

pecudum ab initio ſtatim mentionem facere ſolet. Sic de Abrahamo legimus, quod fuerit *gravis valde* i. e. *abundans pecoribus* Geneſ. XIII, 2. & Eliezer coram Labano & Bethuele Herum ſuum extollens de jumen o... multitudine citius, quam de auri argentique copia diſſerit Gen. XXIV, 35. Quem quæſo latet ante pecuniæ uſum mercedum permutationem obtinuiſſe, & pecora æris ſignati loco fuiſſe, ita, ut adhuc hodie *pecunia à pecu dicatur*? Vid. *Barthol. Beverini Syntagm. de Ponderibus & menſuris* A. 1711. editum ſtatim ab initio, ubi de origine pecuniæ agit. Neque apud Patriarchas eorumque familias ſolum pecudes in magno erant precio, ſed etiam apud alias gentes, quas Barbaros vocamus. Arabes, quoties pauperem deſcribere cupiebant, *eum neque agnum neque agnam poſſidere dicebant*, vid. *J. C. Blumii Pent. I. Animadv. ſacr.* p. 15. ſæpe numero prob! contingit, quod miſeri mortales nimio amore creaturas atque caduca caducæ hujus vitæ bona complectantur, Creatoris verò omnium bonorum fontis penitus obliviſcantur. Credibile igitur eſt tantam dementiam homines profanos poſt diluvium cepiſſe, ut inviſibilis Dei obliti pecorum greges ſibi tam proficuos unice dilexerint, & in numinis locum ſubſtituerint. Quapropter ſi quid conjecturando valemus, animalium cultum idololatriæ aut anſam dediſſe, aut primàm ſaltem iſtius ſpeciem fuiſſe, hariolamur. Apud Ægyptios certè ſuperſtitioſa brutorum veneratio Joſephi ævo jam invaluerat, inde, qui carne eorum veſcebantur, *abominationi illis erant* Gen. XLIII, 32. XLVI, 34. Exod. VIII, 26. (*) *Nonnulli uſus, utilitatisque cauſa*, *Euſebii* verba ſunt L. II. *de præpar. Evang.* Cap. I. *multa ex animalibus in Deorum numero apud Ægyptios ſuſcepta contendunt. Bovem enim tam partu ſuo quàm arandi opera conducere. Oves autem & parere, & tegumentorum materiam præbere, & lacte & caſeo alere. Canem*

(*) Ita, præter *Joh. Spencerum*, hæc loca explicant Theologi nonnulli Noſtratium. Vid. *Joh. Henr. Urſin. Adv. S. in Paſſion. Hiſtoric. & Agn. Paſchal.* p. 326. *Joach. Hildebrand. Antiq. ex Scr. S. Select.* p. 15. ſq. Celeberr. *Dn. D. V. E. Læſcheri Origin. Relig. manipul.* T. VI. §. 4. *Unſch. Nachr.* MDCCII. p. 835. Alii cum *Bocharto* ideò Ægyptiis paſtores abominationi fuiſſe conjiciunt, quod in Ægypti Bucolium plurimi prædonum vitam agentes confluxerint, vel cum *Sam. Baſnagio* non omnibus Regni hujus incolis adſcribere audent, quod ſaltim de ſedem regiam incolentibus ad mentem ipſius pronunciatur.

nem (*) *verò una cum hominibus venerari & ad cuſtodiendos homines natum eſſe: Quapropter Deum, qui apud eos Anubis appellatur, caninum habere caput.* Huic animalium cultui ſapientiſſimus Deus obviam ire cupiens Iſraëlitis ex eruditorum quorundam mente carnis uſum indulſit, ne temerè adorarent, quod comederent. Quod, ſi ſua luce radiaret, homines ante dilu-

---

(*) Ægyptios canem divino honore affeciſſe, multi philologi memoriæ prodiderunt. *Jac. Baſnagius Antiq. Jud.* T. 2. pag. 616. nomina de aſtrorum *Kiion*, & *Remphan* de canino cultu explicat ad Juvenalis verba provocando:

Oppida tota canem venerantur.

poſtmodum addit: Les chieus précédoint la pompe dans les fêtes d'Iſis, à la quele on les avoit couſacrez, cet animal fidele emportoit, dit Plutarque, les premiers honneurs en Egypte, mais il de chut d'un état ſi glorieux lors, qu' il ſejetta ſur le Boenf Apis que Cambyſe avoit tuë! Futat igitur canum venerationem poſt Apiſcultum introductum deſiiſſe. Superſtitionis hujus max. Reverendus Dn. *Urb. Gottfried Siberus de cane è templo exterminando* dum egit, haud immemor fuit. Notat enim ex *Strabone* & *Euſebio Cæſarienſe* Ægyptiis uſitatum fuiſſe, ut oppidis ſuis ab animantibus penes ſe deorum loco cultis nomina darent, unde à cane *Cyno* nomen acceperit, & integra præfectura *Cynopolitana* canis, & Anubis cultu celebris fuerit. Ex Herodoto ſplendidiſſimas canum exequias memorat, aliaque notatu digna profert in eam demum deſcendens ſententiam; Ægyptiorum magos non adeò ſtolidos fuiſſe, ut canem venerarentur, ſed arcanam potius hujus cultus cauſam extitiſſe, quàm *Ælianus Hiſt.* Lib. X. Cap. 45. panderet aſſerendo, *canem Ægyptiis ideò ſacrum, quod aſtro cognomine oriente Nilus fœcunditatis parens excreſcat, pingvedineque ſua omnem campum ad fertilitatem provocet.* Vid. l. c. §. XI. p. 21. Idem ante illum *Joh. Chr. Wagenſeil obſervavit Exerc. var. Arg.* Exerc. I. p. 47. ſcribens: *Cani id tributum, ut inter fixa ſidera primo loco ponetur, imò apud Ægyptios Heſpero quoque prælata ejus ſtella, Iſidisque, quæ cum Oſiride ſupremum iis Numen erat, nomine fuit inſignita.* Nec minus iisdem, *Anubin* Oſiridis filium, canino capite, ceu vel in Obeliſcis qui Romæ ſuperſunt, cernere eſt, figurabant, quem exinde latratorem Virgilius vocavit. Conf. *Selden. de diis Syris* p. 17. & *Bey-*

diluvianos à carnium comestione abstinuisse, probabile esset, sed istam hypothesin, quo minus recipiamus, multa obstant. (*)

SECTIO II.

De origine cultus Serpentum in specie.

§. IIX.

Reliqua inter animantia Dracones & serpentes sanctè colebantur. Phœnices atque Ægyptii dubio procul primi illis divinitatem assignarunt. Discimus hoc ex *Eusebio*, *Justino Martyre*, *Clem. Alexandri-*

---

eri Addit: p. 229. sq. *Socratem* canem pro deo venditasse, quidam tradiderunt, non defuerunt tamen illi defensores, contendentes, virum sapientissimum homines superstitione demersos modo derisisse, eosque hoc modo à vanitate illa abducere laborasse. Plerisque Ethnicis, si non divinum, sacrum tamen animal fuit canis, atque ad sacrificia frequenter adhibitum. *Cane, universi, ut sic dicam Græci, usi sunt, & etiamnum ex parte utuntur, ut victima expiationis*, Plutarchus inquit. Vid: *Matth. Zimmerm. Analect. menstr.* menstr. III. p. 134. sq.

(*) Obstat dominium hominis universale in res creatas, differentia jam ante diluvium inter bestias observata, licitus carnium esus post diluvium, & cumprimis sacrificia hominum ante diluvianorum. Quis enim dubitet, patres primævos pastos esse reliquiis sacrificiorum ex animalibus puris peractorum. Evolvat B. Lector summè Rev. *Dn. D. Deylingii Obs. S.* P. II. p. 51. *Balth. Bebelii Hist. Eccl. Noachica* Art. VI. p. 80. sq. & inprimis *Cel. Danzii* dissert. de *Creophagia ante diluvium licita* Jen. 1709. Quin etiam in statu integritatis carnibus usi fuissent homines, si modo in eo perstitissent, vid. dissert. nostram *de uno eodemque genus humanum in statu integritatis & statu lapsus propag. modo* §. VII. p. 10. Errat proinde cum Grotio Clericus. Errat cum reliquo Pontificiorum cohorte Autor *du Traité des dispenses du Carême*, contendens, carnium usum homini nec naturalem, nec absolutè necessarium, & quidem ideò, quia Deus antediluvianis illius usum non concesserit.

xandrino aliisque Patribus. Persii verba digna sunt, quæ è Satyr. I. huc transferantur:

Pinge duos angves, pueri, sacer est locus.

Ægyptios Græci imitabantur, Apollinem (*) Delphicum sub serpentis figura adorantes. Provoco ad Criticum sui Temporis acutissimum, Danielem nimirum Heinsium, cujus verba *in Aristarcho S.* p. 11. ita fluunt: *Non dubitandum est, quin Pythius Apollo, hoc est spurcus ille spiritus, quem Hebræi Ob, & Abbadon, Hellenistæ ad verbum Ἀπολλύωνα, cæteri Ἀπόλλωνα dixerunt, sub hac forma, qua miseriam humano generi invexit, primo cultus in Græcia.*

§. IX.

Richard Mead, (**) medicus præstantissimus & societatis Regiæ Anglicanæ Socius, in *mechanica Relatione de venenis*, quæ prima vice An. MDCCII. altera

(*) Variis sub nominibus & figuris Apollinem cœci gentiles honorarunt. Recentiores Solem sibi concipiunt, quoties de Deastro hoc, quocunque demum nomine veniat, aliquid legunt, quorsum referas, quæ de virtute ejus medica passim occurrunt vid. *Joh. Sauberti Prodrom. Philol. sacr.* p. 88. *Christ. Cellar. diss. Acad.* p. 232. Pythius vocatus est ex sententia nonnullorum ob serpentem multum nocentem à se occisum vid. *Ovid. L. I. metamorph.* v. 445. malumus ideo nomen hoc sortitum esse, quia sub serpentis imagine apparuit, & effictus est. Forsan etiam responsa, ceu serpens, è caverna in ventrem Pythonissarum exsibilavit, unde talis farinæ mulierculæ Pythonissarum nomen adeptæ sunt. Πυθὼν sanè idem notat ac *serpens*, quod secundum Strabonem à πυνθάνομαι, juxta alios autem à putredine, ex qua serpentes nascuntur, descendit. Cæterum Apollo quoque sub forma & habitu muliebri pingebatur. Ita in marmore antiquo Apotheosin Homeri sistente, si rectè conjecit Cl. *Jo. Carol. Schottus*, exhibetur. Statuam Apollinis in insula Delos, prope locum, in quo magnificum ejus templum stetit, invenit *Jacobus Sponius*, quam ob magnitudinem & raritatem descripsit. T. I. *Voyag. d' Ital. de Dalmatie, de Grece & du Levant.* p. m. 136. sqq.

(**) Haud licuit nobis ipsum Librum Richardi Meadi inspicere, usi sumus recensione *Ephemeridum Parisiensium Amstelodami recusarum* de Anno MDCCIX. mens. Novembr. p. 367. sqq. quam B. Lector adeat.

altera verò auctior A. MDCCVIII. lingva Anglicana prodiit, Exerc. I. viperarum venenum describens, de Οφιολατρεία quædam monet. Statuit, antiqvos credidisse, serpentes unicè à divina Nemesi in pœnam hominum productos esse, eosque ne veneno, aut morsu nocerent, sacrificiis & aliis ceremoniis placasse. Quæ si firma sunt, metus viperas Deos fecit. Accedit ignorantia veterum, quibus natura & structura reptilium animantium non satis cognita fuit. Sed, quo minus experientissimo Mead assentiamur, Historiarum monumenta prohibere videntur, affirmantia, veteres serpentes neqvaqvam timuisse, cum iisdem potius temporis fallendi causa lusisse, qvin imo antidoto qvodam instructos fuisse, quo venenum omnesqve nocivos morsus avertere potuerunt. Accedit & hoc, qvod non tam ob avertenda mala, (*) qvàm afferenda bona Deos sub serpentum forma effictos invocaverint.

§. X.

A serpente primorum hominum seductore, tristiqve Protoplastorum lapsu, serpentum venerationem deducere nonnulli minime verentur, ad serpentem in *Orgiis* (**) mysticum provocando, svetamqve furibundorum hominum

Prima Editio recensetur in *Actis Erudit. Lips.* An. MDCCIV. mens. Mart. p. 131. sq.

(*) Minimè tamen inficias ire volumus, timorem interdum idololatriæ ansam dedisse, sed potius cum summè Rev. Dn. *D. Buddeo* asserimus; *Ineptum & servilem metum in superstitione utramque haud rarò facere paginam.* Homo meticulosus qvidlibet facile pro qvolibet arripit, & ipsum Diabolum pro Deo colit, modo à metu suo ea ratione ut cunqve liberari queat. Vid. ejusd. *Theses de Atheismo & Superstit.* Cap. X. p. 774. Multi populi Diabolum, ne sibi damnum inferret, venerati sunt, & adhuc venerantur. Moderni Orientis incolæ *Calecutenses* in India orientali, *Siamenses*, *Japanenses*, *Chinenses* ex parte, Europæi qvoqve veteres noti sunt. Postremi, *Tybeltini*, *Zernebochi*, *Zuttiberi* nominibus neminem, nisi Diabolum, intellexerunt. Vid. *Joh. Christoph. Wolffii Manichæism. ante Manich.* Sect. II. p. 92. sq. p. 101. sq. *Arnkiel Cimbrische Heyden-Religion* Cap. XI. §. 1. p. 83. sq.

(**) Orgia sacra inter Ethnicorum Festa non postremum obtinent. Vocantur ἀπὸ τῆς ὀργῆς à furore, qvia mulieres furore correptæ ea peragebant, vid. *Paul. Stockmanni Elucid. Deorum Dearumque* Gentil. pag.

minum vociferationem *Evœa* prima mortalium matre Eva petitam, vid. doctissimi *Laurent. Begeri Disquisit. Antiquariam de Nummis Cretensium Serpentiferis* p. 11. & conf. *Nicolai Gürtleri Origin. mundi* p. 188. sq. ubi Bacchica sacra à Baccho ipso, quem pro Chami filio habet, in Lapsus Evæ recordationem, sine turpibus ceremoniis primitus instituta, credit. Eadem est *Clementis Alexandrini* sententia, cui tamen contradixit in novissima editione *Joh. Potterus*, observans, vix fieri posse, ut hæc sententia se doctioribus probet, siquidem Evæ nomen nonsolùm aspirationem sibi apud Græcos deposcat, sed etiam, Hesychio teste, Εὐάν sit ὁκισσὸς ὑπὸ ἰνδῶν, quâ herba, ut est in fabulis, Bacchus coronatus fuit. Vid. *Act. Erud. Lips.* MDCCXVII. *Mens. Mart.* p. 98. Sicut idoneis argumentis nondum evictum est, Ethnicos obscuram quandam de Lapsu notitiam habuisse: ita multo magis hæremus illis assurgere, qui exinde serpentum cultum derivare satagunt. Si enim Ethnicos haut latuisset, quanto cumulo miseriarum Diabolus, angvis speciem assumens, genus humanum onerasset, serpentes magis execrassent, quàm idololatricè honorassent. In eo autem omnes consentiunt, fausti ominis ergo, veteres in hanc superstitionem concessisse, & nescio, quid boni & divinitatis sub animalibus sæpè memoratis latere sibi persvasisse.

64. sq. vel *ab ira* quæ *Gürtleri* l. c. sententia est, quasi ad iram Numinis serpentis seductione provocatam respexerint. Idem vir doctus mala punica de fructu vetito, ingentes verò clamores de lacrymis & ejulatu hominum lapsorum interpretatur. *Orgia Bacchi* ab Ægyptiis in Græciam Orpheus transtulit, quæ Orphica ab eo dicta sunt. Num in illas mundi creatio, hominisqve effictio adumbrata sistatur? M. *Amand. Gotthold Fehmelius dissert. de Catacumbis Romanis* (inter quarum picturas Orphei imago admodum frequens) §. VIII. p. 18. sq. indagavit. Lapsus Gentiles haud adeò ignaros fuisse, *Petr. Dan. Huetius demonstr. Evang. Propos. IV.* §. VI. p. m. 255. sq. statuit, serpentemque malorum aureorum custodem serpentis ejus, qui Evam ad peccatum pellexit, symbolum fuisse, manifestum esse putat. Quæ dum in chartam conjicio, *Hadrian. Relandi de Relig. Mohammedica Liber* multa eruditione refertus sese mihi offert, ibi L. II. p. 134. seqventia legas: „Arabes appellant serpentem Satanam. Qvod ideò adscribo, „ ut vestigium deceptionis primorum parentum per Satanam forma „ serpentis indutum in Theologia Mohammedica ostendam, nec in „ Mohammedi ea tantùm, sed & ante Mohammedem. Tunc enim Dia- „ bolum nomine serpentis appellarunt, & crediderunt Zabii Dæmones „

§. XI.

Dantur viri præstantissimi, cultus hujus primordia à *serpente æneo*(*) Num. XXI. Dei jussu à Mose erecto derivantes. Ipse *Vossius* L. IX. *de Theol. Gentil.* Cap. XI. p. 235. scribit: *verisimile est, aliquid etiam momenti attulisse, quod Deus ipse per Mosen in deserto erigi jusserit serpentem.* *Philippus Camerarius* *Oper. subcisiv.* Cent. II. Cap. IX. pariter in isthac opinione versatur. *Cultus sanè serpentum*, inquit, *sive draconum olim freqventes fuisse, sumto forte exemplo à serpente Mosaico, constat ex multis historiis.* Neque à Camerario discedunt *Christ. Cellarius*, & *Mr. de Boze*, ille, P. I. dissert. Acad. p. 241. hic, in dissertatione *sur le culté que les Anciens out rendu à la déesse de la Santé* (Paris. prodiit 1705. in 8tav.) Consentit Cl. *Doppertus* *Observ. Philolog. de Christo per serpentem æneum præfigurato*, asseverans; ab erectione serpentis inter Zalmonæ loca petrosa, & arida commodà vià deduci posse solenniorem serpentum cultum, & venerationem, quæ orientis pariter, ac occidentis plagas pervasit, &, ne majores nostros intactos reliqvit, vid. *Miscell. Lips.* T. I. p. 68. sq.

§. XII.

„ in serpentes transformatos, uti in libro *ἀνεκδότῳ* de moribus Arabum
„ ante Mohammedem Cl. *Warnerus* observavit. „

(*) De Serpente æneo paradoxa *Francisci Burmanni*, & *Campegii Vitringæ* sententia nota est. Audiamus hunc P. II. *Observ. sacr.* Cap. XI. sequentem in modum differentem: *Momorderant Israëlitas serpentes igniti, multi ex morsu vel halitu moriebantur, hoc significabat, statum illius gentis præsentem; quo plurimi erant, qui per Diabolum seducebantur ad mortem. Deus verò serpentem in altum erigi jubet ad perticam, & quidem serpentem æneum, cæteris similem, mortuum tamen, ut videtur, & viribus suis privatum, ut eos erudiret, instare tempus, quo Diabolus in crucem agendus erat, una cum Dei filio in cruce occidendus viribusque suis privandus.* Robur asserto huic dictis Col. II, 14. 1. Pet. II, 24. Rom. VI, 6. conciliare conatur, sed irrito successu, cum Christus, Joh. III. expressis affirmet verbis serpentem istum sui typum fuisse. Profana neqve *Marshami* opinio nos latet *ad exemplum Ægyptiarum præstigiarum, sanctiore tamen instituto, serpentem æneum formatum in Castris Israëlitarum excitatum fuisse de-*

§. XII.

Sagacitatem & prudentiam (*) Serpentum incauti mortales nimium admirati, & demum eò erroris delapsi sunt, ut divini quid reptilibus istis inesse crederent. Phœnices sanè & Ægyptii eximiam modo celeritatem, modo longævitatem & renovationem laudabant. Vid. *Eusebium de præpar. Evang.* L. I. Cap. VII. Prisci Asiæ incolæ vel ideò à serpentibus originem suam deducere malebant, ut ostenderent, se non navali solum potentia, & peri-

---

fendentis. Vid. *Hermann. Wittsii Ægyptiaca* L.I. Cap.IX. p.49. Dignus
sauè, cujus impietatem profligaverit summè *Rever.Dn. D.Deilingius* P. II.
Obs. Sacr. p.157. sqq. Rectè utique *Witsius* l. c. L. 2. Cap. 8. p. 113. quic-
quid hic factum est, non est factum ex cantatione aliqva, qvippe qva se-
verissimè Deus interdixit, sed expresso Dei mandato, non malis Diabo-
li artibus, sed divina omnipotentia piis Mosis precibus in Israel. auxili-
um solicitata, non ad exemplum præstigiarum, qvas viderat Moses in
Ægypto, sed in typum Christi. Cæterum, qvo sensu serpens iste æneus
Christum præfiguraverit? vid. egregie demonstrantem *Dan. Fesselium*
in Christo mystico P. I. p. 331. sqq. adde *Pet. Dan. Huet. demonstr. Evang.*
Prop.IX. pag. 1153. sq. *Georg. Mœbii dissert. de serpente æneo* Lips. 1686.
M. Henr. Scarbau. dissertat. philol. de serpentis ænei significatione mystica
Lubec. 1714.

(*) De *Angve terrestri* referunt Physiologi, quod sit naturæ frigidæ, & sic-
cæ, & quod paucum habeat sangvinis, qvamvis fel, in qvo virus latitat,
calidum esse constet. Hinc est, quod tempore hyemali in cavernis &
latebris delitescat, & in infima terræ penetret, æstate verò in superficie
versetur. Tres potissimum naturæ serpentinæ proprietates veteres
mirati sunt. Prima, qvod corium mutat. *Tertullianus Libr. de Pallio*
Cap. III. *Serpens*, inqvit, *qvod sortitus est, convertit corium, & ævum.*
Siqvidem, ut senium persensit, in angustias se stipat, pariterque specum in-
grediens, & egrediens ab ipso statim limine erasus exuviis ibidem relictis no-
vus se explicat cum sqvamis, sordibus induratis, & anni recusantur, i. e. re-
juvenescit. Altera est, ut si quando ab homine petitur, caput tantum
custodiat, reliqvum verò corporis totum exhibeat. Tertia, qvod ad
fontem bibendi gratia tendens virus in felle delitescens prius evomat,
quàm eum accedat, ne ex aqvis illis bibentes toxico inficiat. Sit fides
harum rerum penes veteres Physicos nimis interdum credulos. He-
braicum vocab. נחש nonnulli à radice נחש exploravit, Græcum verò

peritia excellere, sed & viros alere omni ex parte Heröes. Vid. *Begeri disquisit. de Nummis* Cretens. *serpentifer.* Alex. M. gloriari non erubuit, Olympiam matrem à Dracone sub specie Jovis Ammonis compressam, ex illa se genitum esse. *Justinus* L. XII. perhibet, Olympiam, nocte, qvâ filium tam celebrem concepit, visam esse per qvietem cum ingenti serpente volutari. Unde insignia Alexandri fuere angvis, id qvod ex gemma patet, cujus explicationem è diario Trivoltiensi petitam *in Novellis Literariis* An. MDCCXV. Lipsiæ edi cœptis N. I. p. 1. sq. haurire possumus. Qvæ, cum ita sint, illi sese nobis probant, qvi *Draconum aut serpentum cultum à nimia admiratione sagacitatis, & prudentiæ horum animantium ortum esse, contendunt.* Cui utiqve infernalis Proteus sese immiscuit, superstitiosos in tanta impietate vel ideo confortans, ut Oraculum Dei falsum redderet, qvo pronunciaverat: *Ponam inimicitiam inter serpentem, & mulierem atque semen ejus*, quæ erudita Maximè Rever. *Dn. Philippi Olearii* conjectura est, *dissert. de* Ὀφιολατρεία §. III.

§. XIII.

Hactenus de origine cultus serpentum nefandi egimus. Ad alia nunc descendamus, gentesque superstitionis adeò turpis puteo immersos in scenam producamus, ipsiusque cultus abominandi rationem exponamus. Quod si præstiterimus, *de Existentia* (*) idololatriæ serpentinæ nulli Lectorum dubium nasci poterit.

CAP.

ὄφις ab ὄπτομαι video, vel prudenter circumspicio, derivare haud verentur. Salvator optimus prudentiam serpentinam Matth. X, 16. ipse extollere videtur. Vid. utiqve *Sam. Boschart. Hieroz.* P. I. L. I. Cap. IV. P. II. L. I. Cap. IV. col. 20.

(*) Cum hodie Athei, aliique pessimæ farinæ homines, integris in eorum gratiam Apologiis editis, excusentur, quin, ipsa vitia turpissima laude paradoxa evehantur, quid mirum? & Ethnicos serpentes venerantes à superciliosis quibusdam defendi, objicientibus, angves, priscis mortalibus non Deorum, sed symboli modo loco fuisse, sub quibus aut verum Numen religiosè adoraverint, vel virtutes præstantissimas methodo hieroglyphica commendaverint. Videant isti, quomodo Paulo Rom. I, 23. respondeant. Nos Existentiam impietatis hujus in capite jam subsecuturo secundo, ejusque potissimum Sectione posteriori palam faciemus.

CAP. SECUNDUM

SECTIO I.

de gentibus cultui serpentum assvetis.

§. I.

Augustinus Lib. III. *de Civit. Dei* Cap. XII. it. Lib. XVIII. Cap. XV. gentiles aves (*) serpentes, feles (**) crocodilos, quin & pestem (***) & febrem (****) aliaque his absurdiora pro Diis coluisse, queritur. Agedum, sistamus nonnullos Ethicorum è cohorte, quos tanta vecordia cepit, ut animal, sub cujus forma Diabolus omnem miseriarum cumulum humano generi invexit, pro Deo habuerint!

§. II.

(*) Aquilas & Accipitres Ægyptios, vespertilionem Mexicanes, quascunque primo mane occurrentes septentrionales nonnullos divino honore prosecutos esse, *Vossius L. III. de Idolol.* cap. C. tradit. Samaritanos columbæ imaginem in monte Garizim erectam coluisse, Hebræorum nonnulli memoriæ prodiderunt, ast defensionem eorum *Cl. Hadrian. Relandus* suscepit, & imaginem istam telesma s. avem æneam à Romanis ibi constitutum fuisse, monuit P. I. *Differt. miscellan. Differt. III.* §. 13. Indi orientales magno in pretio aves habebant, prorsus enim ab esu & nece earum abstinebant, quin certa pecuniæ summa soluta ab aucupibus captis libertatem restituebant, vid. Dn. *D. Cypriani Cent. Hist. Anim. B. Franzii* P. II. p. 841.

(**) Felem unam ex præcipuis Diis Ægyptiacis fuisse è Diodoro Siculo, & Strabone notavit *B. Franzius Hist. Animal.* P. I. Cap. XVIII. conf. *Beyeri Addit. ad Selden. de Diis Syr.* p. 229. it. *Collinum* in libro famosissimo *de Cogitandi Libertate* p. 13. adversus quem vero Ægyptios *Phileleuterus Lipsiensis*, vel potius *Rich. Bentlejus* P. I. Animadversionum An. 1713. editarum excusat, vid. *Act. Erudit. Lips.* An. 1714. Mens. Jul. p. 314. In urbe Alexandria, nec, non Cairo, templa quondam in honorem felum exstructa fuisse è *Christophori Fureri* Itinerario Tzschimmerus refert *in der Durchl. Zusammenkunfft* p. 249.

§ II.

Apud Ægyptios ſerpentem peculiari ratione conſecratum fuiſſe, *Gisbertus Cuperus* [*] in Harpocrate oſtendit. Juvenalis Satyr. XV. hiſce, ſuperſtitionem Ægyptiacam riſit:

Qvis neſcit, Voluſi Bithynice, qualia demens,
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet ſaturam ſerpentibus Ibin.
Effigies ſacri nitet aurea Cercopitheci,
Dimidio magicæ reſonant ubi Memnonæ chordæ,
Atque vetus Thebæ centum jacet obruta portis.

Eandem è patribus *Clem. Alexandrinus* L. III. *Pædagog.* Cap. II. deploravit: „Apud Ægyptios templa, porticus, veſtibula, ac luci magnificè extructi, „& atria multis columnis cincta ſunt. Parietes lapidibus externis & artificiosè depictis reſplendent, ita, ut nihil deſit. Ædes auro, & argento & „electro collucent, ſed, ſi penetralia templi ſubieris, & imaginem, quæ templum habitat, quæſieris, non invenietur Deus, qui quærebatur ſub tanto appa-„

(***) De Maſſilienſibus relatum legimus, unum ex pauperibus delicato cibo paviſſe, quoties peſte laboraverint. Quem deinceps verbenis & veſtibus ſacris ornatum per totam civitatem circumducebant, ac demùm ferali carmine immolabant. Vid. *Joach. Hildebr. Antiqv. Sel.* Sect. 2. p. 163. *Joh. Saubert. de Sacrific.* Cap. III.

(****) Febrim Deam Romani colebant, ne noceret. Valerium Maximum audiamus: *Cæteros quidem Deos*, inquit, *ad benefaciendum venerabantur, febrem autem ad minus nocendum, templis colebant: quorum adhuc unum in palatio, alterum in area marianorum monumentorum, tertium in ſumma parte vici longi extat.* Idem teſtatur Plin. *L. II. Hiſt. Nat. C. VII.* publicè febri in palatio fanum erectum fuiſſe afferens. conf. *Sartor. de hypocriſ. gentil. circa cult. Deorum* Cap. II. p. 25. ſq. *Stockmann Elucid. Deorum Dearumque Gentil.* p. 99. *Selden. de Diis Syris proleg.* Cap. 3. p. 59. *Beyeri Additam.* p. 128. *Hildebrand. Antiq. Rom. Tit. Febris* p. 174.

[*] *Celeberrimus Cuperus* cum antiquariis noſtræ ætatis omnibus de principatu contendens, Conſul Daventrienſis ſpectatiſſimus, anno elapſo inter vivos eſſe deſiit. Scripta ipſius limatiſſima bonam partem exhibentur in *N. Bucherſaal* P. XXXI. p. 481.

„apparatu, sed crocodilus, vel serpens.„ Solebant serpentes & dracones Agathodæmonas vocare, eosque tanto studio venerari, ut Cicero dixerit: *firmiores apud Ægyptios opiniones esse de bestiis quibusdam, quàm apud Romanos de sanctissimis templis & simulacris Deorum* L. I. de Nat. Deorum. Πρῶτον ψεῦδος credulorum horum dubio procul fuit, divinitatem non per hominem tantùm, sed per omnia animalia penetravisse (**) vid. Max. Rever. *Phil. Olearii diss. de* Ὀφιολατρείᾳ §. VIII. ubi Herodoti, Æliani, Diodori Siculi aliorumque testimonia afferuntur, & conf. Celeberrimi *Fabricii Bibliograph. Antiqv.* p.m. 251. *Matth. Zimmerm. Analect. menstr.* Mens. I. p. 50. sq. *Joh. Schræderi Apodix. Theologic. de Imaginibus ad habendum* Qv. II. §. 39. Recordabitur tamen Lector sub finem prioris capitis, nos monuisse, eruditos quosdam eam imbibisse sententiam, sapientiores Ægyptios neutiquam ipsos serpentes, vel alia animantia bruta religiosè coluisse, sed potius pro symbolis divinitatis & Deorum habuisse, lege *Olearii Dissert. laudatam* §. IX. & *Dn. D. Cypriani Cont. Hist. Anim. Franzii* P. IV. p. 3342. *Vossius* L. IV. de Orig. & progressu Idolol. Cap. LXIII. p. 121. cultum hunc prudentioribus symbolicum, simplicibus, ac rudibus proprium fuisse. Sed vereor, ne in cassum laborent, cum ad unum recidere videatur superstitio, an animal quoddam pro Deo, vel pro divinitatis symbolo habeam, atque sub isto Deum mihi falsum concipiam.

§. III.

Post Ægyptios *Phœnices* [*] populi antiquissimi memorandi veniunt. De his *Eusebius L. I. de Præparat. Evang.* perhibet, *Deos suos sub serpentis specie sibi concepisse*, quin serpentes Deorum loco habuisse. Idem *Henr.* Corne-

(**) Multos veterum à *Spinozismo* i. e. illo errore, quo asseritur, mundum universum esse Deum, non immunes fuisse, certum est. Emanationem rerum creatarum ex essentia divina plures crediderunt, & per hanc viam ad crassissimam idololatriam delati fuerunt, conf. *Dn. D. Joh. Franc. Buddei Theses de Ath. & Superstit.* cap. I. p. 14. sq. Dolendum itaque, *Felgenhauerum*, & nostra tempestate *Dippelium*, aliosque errorem hunc fanaticum resuscitasse. Si enim omnes res creatæ pars quædam Numinis vocari possunt, nemo vitio vertet, Ægyptiis aliisve idololatris, quod serpentibus divinum honorem tribuerint.

[*] *Phœnices Isaaco* Patriarchæ nonnulli coævos faciunt, *Inachus* enim juxta sententiam eorundem, qui tempore Isaaci Regnum in Peloponeso constituit *Anach* s. *Enach* fuit, à quò *ἄναξ* & *ἄνακες* in veteri Græcia,

Cornelius Agrippa L. II. de Philosoph. occulta Cap. XLV. Oper. T. I. p. 121. his verbis confirmat: *Serpentem Phœnices supra omnia animalia esse divinum animal putabant, atque ejus divinam naturam celebrabant.* Prope Tripolin, urbem Phœniciæ celebrem, macer campus fuit, in quo Posidonius scribit verbis Strabonis utimur] visum fuisse serpentem mortuum, jugeri longitudine, crassitudine tanta, ut equites ex utraque parte existentes alter alterum videre nequiret, rictu eo, qvi hominem eqvo insidentem reciperet, exuviarumque sqvamam qvamlibet clypeo majorem.

§. IV.

A Cretensibus quoque serpentes pro Numinibus habebantur, & vetustis Asiæ incolis imperii loco symboli erant, prout, *doctissimus Begerus* in dissertatione supra laudata *de Nummis* [*] *Cretensium serpentiferis* uberius demon-

Ab his Clericus Phœnicum denominationem petit, contendens populos hos dictos esse ab Hebraica voce ענק, qua ratione Phœnices it, essent ac בנענק filii Anac. vid. *Comp. Hist. univ.* pag. 13. *Bartholdus Nihusius* Tract. Chorograph. Cap. IV. §. 27. p. 44. Phœniciam à Phœnice Neptuni nato dictam conjicit, vel à φοίνιξ palma, cum ista regio palmetis olim abundaverit. Sumitur autem Phœnicia interdum latè, & hoc sensu Josephus scripsit, *Galilæam ab occidente Phœnicia cingi*, proprie tamen ab occasu habet mare mediterraneum, ab ortu Syriam Cœlen, versus Boream à Seleucide per Eleutherum fluvium distingvitur, austrum versus ad Carmelum usque porrigitur. Conf. B. *Chemnit. Harmon. Evang.* T. I. *Prolegom.* Cap. VI. pag. 26. Incolæ Phœniciæ quondam à veri Dei cognitione remoti erant, qui vero Palæstinam propiùs attingebant, obscuram quandam per famam ejus notitiam hauserant. Et sic, ni fallimur, capiendum est, quando Marcus Cap. VII, 26. γυνῆς ἑλληνὸς Συροφοινίσσας mentionem facit. Mulierem hanc patre Syro, & matre Phœnissa natam, ideoque Syrophœnissæ nomine insignitam fuisse B. *Dorscheus Comment. in h. l.* p. 517. existimat, ast rectius fortè Lyserus, quando scripsit: *Syrophœnissa appellatur, quia natione non erat ex Græcia, sed ex Phœnicia, quæ est pars Syriæ.* Syrophœnicia autem dicitur propriè illa pars Phœniciæ, quæ Tyro & Sidoni contermina. Nervosè omnino *Theod. Hackspanius*: Syrophœnissa ortum seu patriam indicat. Græca vel ἑλληνὶς religionem importat. *Not. Philol. Theol.* P. III. p. 213.

demonstravit, cujus conjecturas assensu suo firmare haud dubitavit *Joh. Harduinus* [**] *in Nummis antiquis illustratis, sub nomine μαρκιανοπολειτῶν*, p. 312. qui tamen ob sententias paradoxas eruditis passim vapulat.

§. V.

Judæos à serpentum cultu non alienos fuisse nonnulli vèrbis 2. Reg. XVIII, 4. suffulti asseruerunt. Ita vero textus sacer l. c. ex Versione B. *Sebastiani*

D

[*] Deorum suorum memoriam Veteres etiam in nummis sanctam servabant. Inde nonnulli Janum bifrontem, clavum Herculis & similia exhibent. Vid. *Philologi edecumati Justi Fontanini* L. I. *de Antiquit. Hortæ Coloniæ Etruscorum* Cap. VII. Alii vultus Imperatorum inter Deos relatorum sistunt. Qvin, τὴν θεότητα ad infimas res extensam fuisse, ex nummis patet.

[**] An. MDCLXXXIV. *Joh. Harduinus* Parisiis edidit *Nummos antiquos populorum, & urbium illustratos* in 4. Hoc opus eqvidem insigne, & cui in eo genere nil par, aut secundum hactenus prodierit, *Henricus Norisius* salutaverat, addiderat autem, virum philavtia deceptum non parem in nummaria Chronologia atque in Geographia laudem tulisse, vid. *Act. Erudit.* Lips. 1690. p. 438. Paradoxas inter sententias, qvibus inclaruit, sunt, qvas de Suppositione Autorum Antiqvorum, & Genealogia Herodiadum proposuit. Plures dubio procul in scrinio pectore fovet reperiundas in spisso volumine, cuius editionem post obitum demum pollicetur, vid. Celeberrimi *Joh. Burch. Menckenii Charlataneriam Erudit.* p. 34. Eruditorum de Jesuita hoc Judicia coacervare nolumus. Instar omnium nobis hac vice sit *Mr. Themisseul*, famosi sub *Chrysostomi Mathanasii* nomine editi Operis conditor, cuius verba è T. I. *Memoir Litterair.* P. II. p. 436 sq. benevolo cum Lectore communicabimus. Ita vero ille: Le P. Hardouin est sans donte unsavant homme, si on entend par savant un homme qui à lû beaucoup, & il n'yapoint de Jesuite qui ne lui doive céder à cet egard: mais c'est un Critique singulier dans son espece, & l'on est étonne de voir à quels excès bizarres & incomprehensibles, un homme d'esprit comme lui, s'est porté par rapport aux ouvrages les plus certains de l'Antiquité, en rejettant, par exemple l' Historien Josephe comme supposé par une Cabale de savans du douze ou tréziéme Siecle --- Qvomodo patres Ecclesiæ Veteris Atheismi accuset, Harduinus vid. l. cit. p. 403.

baſtiani Schmidii fluit: *quin etiam contudit* (Chiskijah) *ſerpentem æris, quem fecerat Moſes, eò, quod ad dies iſtos (fuerunt) filii Iſraëlis ſuffientes ei, vocaruntque eum Neschuschthan.* Theologus ſummus, cujus verſionem iam attulimus, haudquaquam in *Annot. brevibus* ad h. l. p. m. 259. exinde probari poſſe, contendit, quod ex hoc ſerpente Deum fecerint Iſraëlitæ, inter reliquias potius (*) eundem relatum fuiſſe, ſibi aliisque perſvadere conatur. Verum enim verò, utut concedamus, æneum ſerpentem in memoriam piam tanti beneficii, & forte typum etiam crucis Chriſti per temporis ſpatium illæſum ſervatum, itemque ab Aſa & Joſaphato regibus devotiſſimis divinoque Zelo plenis deſtructum minimè fuiſſe, tempore tamen labente in offen-

(*) Contuſus & deſtructus fuit ſerpens æneus ab Hiskia, haud ſecus, ac olim aureus vitulus à Moſe, hæc eſt enim emphaſis verbi כתת Jeſ. XXX,14. 2. Paral. XXXIV,7. Exod. XXVII,20. Pontificii tamen ſerpentem à Moſe Dei juſſu in deſerto erectum in Eccleſia S. Ambroſii Milani reliqvias inter ſervare & idololatricè colere *Humphredus Prideaux in Hiſt. veter. & Nov. Teſtamenti* monuit, caſtigatur verò a *Mr. de la Roche* T. I. *Biblioth. Angloiſe* p. 8. ubi ſeqventia in gratiam Romanenſium adjecit: J'ai vû ce ſerpent, & je n'ai pas oui dire qu'on en faſſe un objet d'adoration. Mr. Prideaux réconnoit que pluſieurs ſavans de l'Egliſe Romaine réjettent cette Rélique. Pontificios in reliquiarum cultu nimium ſuperſtitioſos, imò credulos eſſe, Mr. de la Roche haudquaquam inficias ibit. *Hodie*, inquit *Georg. Caſſander*, vir candidus, *cum paſſim omnia reliquiis ſanctorum plena eſſe videntur, verendum eſt, ne, ſi Epiſcopi & principes in veris reliqviis quærendis & dijudicandis, eam, quam debent, operam adhiberent, ingentes & deteſtandæ impoſturæ patefierent.* Adeat modo Lector *Joh. Mabillonii* diſſert. *de cultu ſanctorum ignotorum* ſub *Euſebii Romani* nomine ficto editam, cujus ſummam *Ephemerides Pariſienſes* An. 1705. p. 266. ſqq. Edit. Holland exhibuerunt; nec non *Dan. Papebrochii Reſponſionem ad Exhibitionem errorum* &c. An. 1696. typis impreſſam Art. XII. §. 1. ſqq. Nonne *Paulus Vergerius* Legatus Papæ in Concilio Tridentino falſus fuit, Romæ inter alias reliqvias cuſtodiri ſonum primæ campanæ, quæ Romæ pulſata fuit, it. plumas oſtendi ex alis Gabrielis Archangeli elapſas, cum ad virginem Mariam veniret? vid. B. *Joh. Meyfarti diſſ. I. de Reliqv. & Statuarum cultu* Cap. I. §. 6. Quis crederet, hominibus his abſurdum videri, ſerpentem æneum adhuc inter reliquias ſervari, utut ab Hiskia deſtructum?

offendiculum periculosum, & idolum insigne degenerasse, ex verbis jam recitatis sole meridiano clarius patescere arbitramur, conf. *Dn. L. Olearii Differt. de* 'Οφιολατρεία §. VI. p. 12. sq. & adde B. *Pfeifferi Dub. Vexat. Cent. III.* p. 453. Nomen נחשתן Deastro isti peculiare fuisse, *Pfeifferus* l. c. affirmat, sed minus accuratè, (id quod salvo honore piis manibus Theologi summi debito adjicere liceat,) habet enim formam deminutivam, ita, ut vi vocis Hiskias nihil magnum, nihil vivum, quod ab homine prudente coli, & observari debeat, in illo serpente esse, cum nihil aliud, sit qvam vile qvoddam æs, vid. *Olearium* l. c. *Petrus Cunæus* L. III. *de Rep. Hebr.* cap. IV. Israëlis sobolem, ut aliàs, ita etiam hoc in crimine Ægyptiorum turpibus vestigiis institisse putat, sed meritò hoece ob assertum *Jac. Basnagio* Tom. II. *Antiq. Jud.* Cap. IV. p. 481. sq. vapulat.

§. VI.

Neminem *Draconis* (*) *Babylonici* cultus latet, cuius mentio uberior, tum in scripto Apocrypho de Historia *Belis & Draconis*, tum in Josepho *Ben Gorionidis* (**) occurrit. Relationem Autoris Apocryphi in sacris pandectis sua sponte evolvet Lector, Josephi autem verba à Summè Rev. Dn.

D 2

(*) Dracones serpentum genus esse, *Wolffg. Franzius Hist. Anim.* P. IV. Cap. V. p. m. 376. his verbis adstruxit: *Nihil sunt aliud, nisi serpentes valdè annosi & admodum aucti in quocunque genere, & idcirco non differunt à reliquis serpentibus nisi magnitudine.* Diversum tamen sentiunt *Sam. Boschardus Hieroz.* P. II. Lib. III. Cap. XIV. & *Gerh. Joh. Vossius Lib. IV. de Orig. & Progr. Idol.* Cap. LVIII. p. 111. Viri doctissimi & Philologi æstumati. Ponamus verò, Dracones minùs commodè genus serpentum vocari, ad animalium tamen horum seriem in sensu latiori poterunt referri.

(**) Operæ pretium fuerit, de *Josepho* hoc *Pseudo Gorionide* quædam monuisse. Habuerunt illum cum *Flavio Josepho* pro uno eodemque è Judæis *David Gansius*, è Christianis *Sebast. Munsterus*, & *Joh. Fridericus Breithauptius*, qui Gorionidem addita versione latina An. MDCCVII. nitidissimè prodire iussit. Ast præterquam, qvod Josephus se L. II. de bello Jud. c. xxv. p. 822. ipsum disertè à Josepho Filio Gorionidis distingvat, eruditi clarissimi fraudem detexerunt, & prò supposititio agnoverunt, ex quorum cohorte iam unius alteriusve iudicium suppeditabo. *Gerh. Joh. Vossius* L. II. de Hist. Græc. cap. VIII. scribit: *multa adeò dicit, quæ*

Dn. *D. Majo* P. III. *Oecon. Judic. divin.* cap. XVII. de Judicio Dei in Draconem Babylonicum, quantum instituti nostri ratio permiserit, repetemus. Ita „veró ille: Fuit etiam illo tempore apud Chaldæos Deus erroneus, Draco „ingens, in spelunca qvadam habitans, cui munus præparatum nocte objece„runt, qvod ille diducto oris rictu excipiens pro more suo deglutivit at„que in altum se extulit, qvasi ex antro prodire paululum volens, prin„cipes itaque ad Regem dixerunt: nunqvid Daniel etiam isti Deo, qvi Deus „vivus est, illudere poterit, sicuti fecit Belo ejusque sacerdotibus, & altari

---

Flavio Josepho, ac veritati ipsi repugnant. - - Gorionides iste non librariorum culpa titulum mentitur, sed ipse, quantus quantus est, impostor est. Josephus Scaliger ita de nostro: *Inscitiam plus, qvàm judaicam produnt infinita in illius libris sparsa: qvod David in Neapolitano agro fuerit, qvod multi veteres Patriarchæ aut Judices Hebræorum in Europa bellum gesserint. Impudentiam etiam portentosam cum imperitia insigni deprehendes.* Vid. Epistolas philol. & historicas de *Fl. Josephi testimonio, cura Christophori Arnoldi* editas p. 15. sqq. *Julius Bartoloccius, Bibliothecæ Rabbinicæ* conditor inclutus T. III. p. 799. ita disserit. „Joseph. Ben Ghurion scripsit historiam antiqvitatum, & de Bello Judæorum libros qvinqve. Hic est alius à Fl. Josepho Hebræo, qui „Græcè scripsit it. de Bello Judaico, & antiqvitatibus Judæorum, à „qvo desumtum, & suffuratum est, qvicqvid ad veram historiam in „hoc opere deprehenditur contineri. Itaqve hujus libri autor videtur „esse recentior, & inferioris admodum ætatis, qvam fuerit Josephus „Hebræus, sive Flavius, sive Ben Ghurionis, nam in Biblioth. Vaticana extat Autoris codex MSCC pergam. sub num. 408. Audiamus etiam *Wilh. Caveum* Hist. Literar. p. 21. inquientem: *Josephus iste, qui dum nugas suas pro genuino Fl. Josephi opere apud populares suos venditare voluerit, stolide hallucinatus, se Gorionis filium dixit, Judæus aliquis Gallicæ gentis. Ex agro Turonensi fuisse, & post annum Christi sexcentesimum scripsisse, videtur Scaligero. - Scripsit Hebraicè compendium qvasi qvoddam F. Josephi Historiarum.* Agmen claudat (ne justo prolixiores simus) Celeberrimus *J. Alb. Fabricius L. IV. Bibl. Græc.* cap. VI. p. 250. cujus verba dabimus: *Cæterum eruditis hodie Christianis plerisque dubium non est, Josephum huncce Hebraicum ex Græco, vel potius Latina Josephi Græci versione, esse expressum, vel excerptum potius, nec Josephum ipsum auctorem, sed longè recentiorem aliquem esse qui pro lubitu digessit, addidit, interpolavit, omisit; ut ipsi videbatur.*

tari, & mensæ cultumque illius sustulit? cur non etiam vires suás experi-„ tur adversus Deum istum vivum? Certè si ipsum aggrederetur, Draco iste„ Belum, ejusque templum ac sacerdotes ulturus esset. Hæc ex versione D. Maji supersedeo reliqua adscribere, modum tamen peculiarem, quo Daniel Draconem hunc debellavit, iisdem Josephi verbis subnectam: quare simul ac à Rege digressus est, ferrea instrumenta fieri sibi curavit, pecti-„ num instar, quibus linum carminatur, qvorum terga sibi invicem conjun-„ xit intrinsecus, tergum tergo copulando, ut aculei eorum foras promi-„ nerent circumqvaqve limati & aculeati: qvibus varias ciborum species„ circumposuit, nempe adipem, sebum, aliasque pingvedines: lituram qvo-„ qve sulphuris, ac picis, ut ita aculei isti ferrei & dentes ferrati prorsus„ occultarentur - - - . Hanc offam cum Daniel Draconi objecisset,„ eam diducto rictu avidissimè excepit & devoravit. At ubi descendit ad„ interiora ventris, & adeps pingvedinesqve colliqvefacta à ferreis aculeis de-„ fluxerunt, ferratorum dentium acumina in Draconis viscera penetrarunt„ eaqve perforarunt, Draco sentire dolorem & corruere cœpit, & altero„ post die mortuus est. Hæc ex Josepho. Sed cum relatio illius cum scri-„ ptoris Apocryphi S. Codici adnexa non conveniat, rem totam valde suspectam reddi Dn. Olearius l.c. §.VIII. eruditè adnotavit. Quocunque modo sese Historia ista de Dracone Babylonico habeat, (***) Dracones olim in tem-

 plis

(***) Historiam de Dracone Babylonico pro genuina habuit, eamque Danieli Prophetæ adscripsit *Pet. Dan. Huetius Demonstr. Evang. Prop. IV.* p. 468. sqq. putat enim, hanc in Septuaginta Interpretum antiqvissimis editionibus, quippe egregium Danielis pueri & juvenis factum exponentem, cum relatione de Susanna in fronte prophetiæ Danielis collocatam, à vulgato verò interprete Ebraici Exemplaris autoritatem secuto, ad calcem conjectam fuisse. Rejicit tamen eandem *Hieronymus* in Proëmio Comment. *Daniel:* Opp. T. V. p. m. 694. è recentioribus pro spuria & supposititia venditant relationem de Dracone Babylonico B. *Abr. Calovius* in Oper. Bibl. German. ut & *Joh. Seldenius* Synt. II. de Diis Syris Cap. XVII. p. 364. *Quod ad Draconem Babyloniorum*, inquit, *in Apocryphis celebratum attinet, poëma sacrum historiolam illam magis quis nuncupet, quam inter signatæ veritatis testimonia numeret.* Historiam de Dracone Babylonico parem cum Libris Scripturæ S. Canonicis autoritatem obtinere, contra Pontificios negamus, de veritate tamen rei non adeò cum *Luca Osiandro* ambigimus, ita enim ille ad h. l. Denn es ist aus den weltlichen Historien bekannt, daß

plis & adytis educatos, & sumptibus publicis asservatos esse certum est. Babylonios quoque, regnante Cyro, Belum suum coluisse, Draconibusque divinitatem assignasse, magnif. Dn. *D. Val. Ernestus Læscherus* Orig. Religios. Manipul. II. §. XVI. docuit, & Deam cœlestem serpentem manutenentem Ethnicos hos repræsentasse ad mulieris semen serpentis caput conterens allusione facta, addidit, *Unsch. Nachr.* MDCCII. p. 673. sq.

§. VII.

Dracones & Serpentes *Romanos* religiosè coluisse, literarum monumentis consignatum est. Lanuvii sanè Draco sanctè adorabatur, prout ex *Propertii* Elegia de Cynthia, & Dracone inscripta apparet:

Lanuvium annosi vetus est tutela Draconis,
Hic, ubi Tartareæ non perit hora moræ;
Qva sacer abripitur cœco descensus hiatu,
Qva penetrat virgo tale iter omne cave.
Jejuni serpentis honos, cum pabula poscit,
Annua & ex ima sibila torqvet humo,
Talia demissæ pallent ad sacra puellæ,
Qvum temerè angvino creditur ore manus
Ille sibi admotas à virgine corripit escas,
Virginis in palmis ipsa canistra tremunt.

Adeò serpentum ac Draconum amore capti erant populi isti fortissimi, ut inter signa (*) militaria illos habuerint, per singulas qvippe cohortes Dra-cones

etliche Heyden die Drachen für Götter geehret haben. Und ist wohl zu verwundern, wie die Leute in solchē Blindheit gerathen können, dass sie ihnen Schlangen und Drachen für Götter auffgeworffen haben, da doch der Teuffel als ein Feind des gantzen menschlichen Geschlechts durch eine Schlange unsre ersten Eltern, und also alle Menschen in den grösten Jammer bracht hat, dazu noch auf den heutigen Tag ein Mensch erschrickt, wenn er nur eine Schlange ansichtig wird.

(*) Posterioribus demum temporibus Dracones inter signa militaria relati fuerunt, olim enim non nisi aqvilæ simulacrum aureum hastæ præpilatæ suffixum à milite *aqvilifero* inde dicto proferebatur. Vexillis præterea utebantur, quibus milites dispersos in ordinem redigebant,

cones à *Draconariis* ferebantur, Joh. Rosino teste *Antiq. Rom.* Lib. X. Cap. V. p. m. 722. conf. *Gurtleri Theol. Propb.* p. 580. *Hermannus Witsius* Spiritum S. Apoc. XII, 9. verbis: *conjectus est Draco magnus, serpens antiqvus, qui vocatur Diabolus & Satanas - - - conjectus est in terram*, respicere putat ad serpentes & Dracones Æsculapio sacros, publicisque sumtibus in templis eius cultos, *Misc. sacr.* L. III. Cap. III. §. 79. p. 689.

§. IIX.

erat enim literis in illis consignatum, ex qva cohorte, vel qvota esset centuria. Vid. *Rosinum* cit. loco. Judæi pariter vexillis, tanquam signis militaribus, erant instructi, ita qvidem, ut, si *Paulo Fagio* & *Thomæ Goodwino* fides adhibenda, singulis inscriptiones suæ fuerint distinctiqve colores, inqve vexillo Rubenis hominis, in vexillo Judæ Leonis, Ephraimi bovis, Dan aqvilæ imago apparuerit. Explicant qvoqve nonnulli exinde verba Cantic. VI, 4. 10. ubi Ecclesia *terribilis, ut acies vexillis instructa* vocatur. Huius generis signa Germani *Fahnen* appellare solent a vocabulo obsoleto *Fan*, qvod Gothis idem notabat, ac dominum, solebant enim vexilla honoris causa præcipuis ex nobilibus & qvi de Republica bene merebantur, præferri, vid. *celeberrimi Nic. Hieronymi Gundlingii* diatriben *de Feudis vexilli* vulgò *Fahnlehn*, Halæ 1715. in 4. editam, & adde *Wilh. Ernst Tenzelii* Colloqv. menstrua An. 1689. p. 692. Cæterum cum *Draconariorum* in thesi mentionem iniecerimus, *Jac. Gutherii* verba in gratiam Antiquitatum studiosorum ex Libr. II. *de Offic. domus Augustæ* p. 409. excerpemus. In singulis, scribit, cohortibus Draconis „ signum fuit, & qui signiferi portabant illud, Draconarii nominati, „ Dracones singuli à Draconariis per singulas Cohortes, i. e. decem in „ unaqvaqve legione ad prælium efferebantur. Constantius Impera- „ tor, post Magnentii exitium, Romam gestiebat visere, cumqve urbi „ propinqvaret, insidebat aureo carpento solus, fulgenti claritudine „ lapidum variorum, Qvo micante lux qvædam misceri videbatur, al- „ ternumqve potestatis gradus multiplices; alios purpureis subtegmi- „ nibus texti circumdedere Dracones, hastarum aureis gemmatisque „ summitatibus illigati. „ Tandem & hoc notamus Dracones pro signis etiam Assyrios, Scythas aliosqve gestasse. Conf. *Matth. Zimmermanni Florileg. Phil. Hist.* p. 309.

§. IIX.

Ad Occidentis etiam plagas nefarius ſerpentum cultus penetravit, neque priſcos Germaniæ incolas intactos reliquit. *Vandali* (*) populi antiqviſſimi inter Deos lares ſerpentes retulerunt, Draconemqve volántem *Oleo magno* Auctore L. II. Cap. XXIV. pro Numine habuerunt. Draconem in Inſignibus Regis Daniæ conſpicuum exinde qvidam derivant. Fuit enim Dania Vandalorum Regina, hinc Pontanus inſignia Regia his verſibus ornavit:

Hinc rigidos Slavos effert pernicibus alis,
Et loca propugnat ſangvinolenta Draco.

Veſtigia huius idololatriæ in cornu prope Tunderam reperto, deprehendere ſibi viſi ſunt Antiqvarii, vid. *Trog. Arnkiel Cimbriſche Heyden-Religion* P. I. Cap. VIII. p. 42. ſq. it. *vom güldnen Horn* Cap. II. p. 46. adde *Miſcell. Lipſ.* T. I. p. 69.

§. IX.

De Ophitis (**) Seculi II. Hæreticis Epiphanius Hæreſ. XXXVII. ſeqventia refert: *Colunt ipſi ſerpentem, & panem ipſi offerunt, quem circa tempus*

(*) De Vandalis omnium optimè ſcripſit *Albertus Krantzius*, qvi A. 1519. publici iuris fecit hiſtoriam *de Vandalorum vera Origine, variis gentibus, crebris è patria migrationibus, Regnis item, qvorum vel autores fuerunt, vel everſores, libris XIV. à primo eorum origine ad A. C. 1500. deductam*, in folio. Reliqvos ſcriptores erudité pro more perſecutus eſt *Joh. Mollerus, Iſag. ad Hiſt. Cherſon. Cimbr.* P. I. Cap. III. §. IV. ſq. pag. 18. ſqq. His adde *Matthæum Prætorium*, eiusqve orbem Gothicum qvatripartitum, & *Joh. Chriſtophori Vetteri* Notas in Tacitum *de Germ. moribus*, qui Vandalos vi vocis idem ſignificare ſtatuit, ac vagabundos derivationis ratione a vocabulo qvodam Germanico antiqvo petita. De Diis Vandalorum *Maſius in Antiqvitatibus Mecklenburgicis*, *El. Schedius de Diis Germanorum*, *Sam. Grofferus* aliiqve egerunt. Fabulam *de Vandalorum Rege gentili*, ſed clanculo, Tollius *in Epiſt. Itinerariis* Epiſt. II. attigit. Numiſmata eorum *Tenzelius in Colloqv. menſtruis* A. 89. p. 915. ſq. expoſuit, converſionem verò ad Religionem Chriſtianam *Georgius Fridericus Stiberus* in Hiſt. Eccleſiaſt. Mecklenburgica, ſ. von Stifftung der Chriſtl. Kirchen unter den Wenden, An. 1714. in 8. tradidit.

tempus ipsorum mysteriorum latibulo offerentes, & alios panes in mensa disponentes, serpentem provocant: aperto autem latibulo procedit, & sic progressus ascendit in mensam, & panibus involvitur. Et hoc perfectum sacrificium esse volunt. Clarius impietatem eorum Augustinus Cap. XVII. de Hæresibus persequitur: *Habent etiam verum colubrum, quem nutriunt, & venerantur, qui & incantante sacerdote egreditur de spelunca, & ascendit super altare innixum speluncæ, & oblationes eorum lambit, & involvens se circa eas regreditur ad speluncam, & ita confringunt oblationes in Eucharistiam,*(***) *quasi à serpente Christo sanctificatas.* Origenes L. VI. *contra Celsum* Ophianos Christianos esse, negat, cum neminem in suum sodalitium adsciscant, nisi prius Jesum execratus fuerit. Sive Christiani vocari possint, sin minus inter serpentum cultores rectè referri patet.

§. X.

Ad recentiora ut deveniamus tempora, recordari subit, qvæ *Bernh. Connor* (*) medicus celeberrimus in Historia Poloniæ per modum Epistolarum An. 1698. Anglicè, & postmodum etiam Germanicè edita tradidit,

E qvod

(**) Ophitæ à serpente sic dicti, vel, qvia ipsam σοφίαν, serpentem factam dixerunt, sive, qvia serpentem, tanqvam scientiæ boni, & mali autorem tanti fecerunt, ut ipsi Christo prætulerint, *vid. B, Thom. Ittig. dissert. de Heresiarchis Sect. II. cap. IV. p. m.* 115. Dicebant iidem Hæretici, figuræ serpentinæ vim maximam inesse, idque exinde probare nitebantur, qvia intestina hominum serpentum instar essent convoluta, *conf. Paul. Stockmanni Elucid. Heres. p.* 416. B. *Bebelius Hist. Eccl. Antediluv. p.* 17. observavit, Diabolum serpenti à Mose erecto & Christo per ipsum præfigurato illudere voluisse, inprimis cum typum istum & antitypum probationis loco allegaverint. Non diu perseverasse monstrosam hanc Sectam ex Origene ostendit D. *Phil. Jac. Hartmannus de Rebus Gestis Christ. sub Apostolis cap.* XXII. N. 17. p. 543. sq. ubi & alia notatu digna de obscuris hisce Hæreticis, qvorum mentionem Hildebrandus in Libello de Hæresibus planè omisit, commemorat.

(***) Ophitas pro forma Consecrationis incantationibus usos esse, Scholastici qvidam statuerunt, sed annotavit. B. *Scherzerus Syst. defin. p.* 381. Vasqvezium illos refutasse, atqve demonstrasse, Ophitas incantationibus solùm ex antro serpentem evocasse; atqve panem verè consecratum negasse, nisi serpens illum prius lamberet.

qvod scilicet in Poloniæ qvibusdam locis sylvestribus, in Samogitia inprimis, reperiantur, qvi serpentum quadrupedum qvoddam genus, quod *Givosit* vocant, pro Deo venerentur, domique suæ alant, quin & rustici qvidam in Borussiæ atque Lithuaniæ nonnullis locis viperas solennius, quam par est, foverant. De Lithuanis *Baro Herberstein* in Commentar. *Rerum Muscowiticarum*, citante Dn. *D. Cyprian. Hist. Animal.* contin. 3342. ita disserit: Cum priori ex Moscovia itinere rediens, in Troki venissem, referebat hospes meus, ad qvem fortè diverteram, se eodem, qvo ibi eram anno, ab ejusmodi qvodam serpentis cultore aliqvot alvearia apum emisse. Qvem cum oratione sua ad verum Christi cultum adduxisset, utqve serpentem, qvem colebat, occideret, persvasisset: aliqvando post cum ad visendas apes suas eò reversus fuisset, hominem facie deformatum, ore aurium tenus miserabilem in modum diducto offendit. Tanti mali causam interrogatus respondit: se qvod serpenti, Deo suo, manus ne farias injecisset,

(*) Est idem Connor, qvi An. 1697. *Evangelium medici s. medicinam mysticam de suspensis Naturæ legibus, s. de miraculis reliquiisque ἐν τοῖς βιβλίοις memoratis, quæ medicæ indagini subjici possunt*, publici juris fecit, multa in hoc libro paradoxa contineri, qvæ Lectoribus non omni ex parte sese probare possint, fatentur Collectores *Act. Erudit. Lips.* An. MDCXCVIII. p. 361. Diversa diversorum de famoso isthoc scripto Eruditorum judicia prostant. Sit autem nobis instar omnium Cl. *Mich. Henricus Reinhardus* Diaconus hodie Pretschensis longè meritissimus. Ille in Disp. de *Miraculis* Spinozæ, Connori, & Lokio opposita, Annoque MDCCXII. cum Rectorem adhuc Hilperhusanum ageret, edita, Sect. III. §. 1. seqventia de nostro pronunciavit: *Bern. Connor-Spinozæ proximus, qvi appartè se adscripsit Naturalistarum ordini, in Evangelio Medici s. medicina mystica, s. de suspensis naturæ legibus. Eqvidem ille pro religione christiana scripsisse vult videri, ut Pyrrhonibus in religione & Deistis persvaderet modum, & rationem, qva facta sunt miracula, non minus perspicuè posse concipi, quam stipulam e igne exuri,* - - - *interim ipse palam hunc librum in Naturalistarum gratiam profitetur scriptum, &* - - - §. 2. vix conseqvetur aliqvis verbis, *qvanta temeritate, qvanta petulantia, de Scr. Sacræ multis locis ubiqve disputet.* Certè in finem non fecit alium, quàm *ut sententiam Spinozæ de miraculis omnibus diris devovendam, novo tantum colore tingeret, & occultatam Epimethei Pandora pestem Naturalismi tanto facilius in orbem Christianum effunderet.*

set, ad piaculum expiandum luendumqve hac calamitate puniri, multaqve graviora, si ad priores ritus suos non rediret, pati se oportere. En Diaboli serpentis veteris malitiam! en qvomodo Dei sapientissimi permissione miseris mortalibus illudere soleat! Ast, liceat addere verba Auctoris *des Moscowitischen Kirchen-Staats*, (**) qvem D. Pritius Germana civitate donavit, ita verò ille Cap. VII. p. 60. "Ὀφιολατρεία gehet bey den Russen und Samojeten starck in Schwange, also, dass wenn ihnen in ihrem Hause etwas Wiedriges begegnet, sie alsobald davor halten, man habe der Uncken oder der Haus-Schlangen, welche sich in Reus-Land haüffig finden, nicht wohl auffgewartet, und ihr gute Bisslein gegeben, schauen derowegen wohl zu, dass dieselbige Haus-Uncke hinführo möge besser gepfleget werden." Reliqva Cl. *Olearius* in dissertatione sæpius laudata, §. XIII. persequitur, hic non repetenda.

E 2 §. XI.

(**) An. 1698. liber hic lucem publicam aspexit. Non ingratum erit Lectoribus nostris, hac occasione Autores nonnullos, qui de *Religione Moscowitica, eorumque ritibus Ecclesiasticis* commentati fuerunt, invenisse. De Religione ritibusqve Ecclesiasticis Moscowitarum sub præsidio *Joh. Ernesti Gerhardi* An. MDCLXII. *Joh. Schwabe* Jenæ disputavit, cum verò Literæ Moscowiticæ in rubro disputationis conspicuæ idem significent, ac *abominanda Religio* l. superstitio, Auctor illius varia fata acerba experiebatur, & vivicomburium vix effugiebat. Exercitatio Historico-Theologica B. *Dannhaueri de Religione Moscowitarum* in ejus Disqvisitionibus sacris junctim editis N. XXXIII. apparet. De Religione, Ritibus, Ceremoniis, & superstitione Moscowitarum *Jacobus Debia* Præbendarius Lincolnensis Tractatum in 12. XI. Capitibus absolutum An. 1712. edidit. Eodem Anno Francof. Anonymi Gallici Tract. *de Religione Moscov. ortu & progressu* Germanice versus, in 8. prodiit, XV. Capitibus constans, multisqve iconibus Deastrorum, qvibus Russi olim sacra fecerunt, distinctus. Holmiæ An. 1704. in 8. prodiit: *Nicolai Bergii* Exercitatio de statu Ecclesiæ, & Relig. Moscoviticæ. Notari inprimis meretur *Joh. Latzitzky*, qvi Librum de Russorum, Moscowitarum, & Tartarorum Religione, sacrificiis, nuptiarum & funerum ritu è diversis scriptoribus congessit, & An. 1582. Spiræ prelo subjecit. *Johannis Fabri* Moscowitarum ad mare glaciale Religio, in *Corpore Auctorum rerum Moscoviticarum* Francof. An. 1600. edito, invenitur. Perperam & minus prudenter qvidam qvæsi-

§. XI.

De Regni Fide in Gvineensium confiniis siti incolis è *Gvilielmi Bosmanni* Itinere ad *litoris Gvineensis in Africa provincias* suscepto sequentia annotarunt, *Acta Erudit. Lips.* An. MDCCV. pag. 265. Quisque incolarum tot sibi idola fingit, quod consultum esse duxerit, *ex omnibus autem serpentes agmen ducunt, quos in ea veneratione habent, ut delubrum regni celebratissimum domum serpentis nuncupent*, ad quam peregrinationes frequenter instituunt, hostias quotidie deferunt, atque fortunatum inde in negotiis successum præstolantur. Illorum cultui certi sunt constituti Flamines, homines nauci, ac fraudulenti, qui artibus suis superstitiosam plebiculam argento emungunt, & Vatiniani inter conjuges odii semina spargunt. Serpentes autem, quorum ingens multitudo per ædes singulas discurrit, uti neminem lædunt, ita vicissim à nemine læduntur, sed eodem frequenter cum hominibus cibo victitant, & ab incolis tanta religione immunes ab adgressionibus servantur, ut, quum Anglorum negotiatores angvem in hospitio obvium occidissent, ac cadaver foras projecissent, universa mox civitas, in qua patrata fuerat cædes, in rabiem quasi conversa convolaverit ad arma, neque prius quieti sese dederit, quam Anglis internecione occisis, mercibusque illorum igne penitus absumtis. Accidit etiam Anno circiter 1697. ut porcus angvem ob morsum sibi inflictum devoraret, idque tanta festinatione, ut Æthiopum, qui ad stabant, nemo serpenti suppetias ferre posset. Conversi ergo ad sacrificulos suos barbari, infortunium ordine exponunt, qui à Rege edictum extorquent, quo porci per universam regionem idcirco deleri jubeantur - - - - . Contigit, ut ex laqueari conclavis Bosmanni quotidie serpens in mensam prandii tempore descenderet. Bosmannus cum ad Regis colloquium circa id tempus admitteretur, per jocum conquestus est, quod diebus singulis Deaster quidam gentis serpens apud ipsum haud invitatus pranderet, quem à mensa arcere & depellere cogatur, nisi Rex sumptus ad victum novi hospitis impensos liberaliter reddat. Quid ergò factum? Regulus narratione Bosmanni mirè delectatus, ut serpentem quiete illuc divertere permitteret, hortatur atque impensarum loco pingvem Autori bovem dono mittit. Fusius hoc adjecimus, non tàm, ut curiositati Lectorum satisfaceremus, sed ut deplorandam gentilium à veri Dei cognitione remotorum cœcitatem, turpissimasque sacrifi-

crifi-

---

verunt: *An. Moscovitæ sint Christiani?* D. *Joh. Botvidus* An: 1620. Holmiæ peculiari dissertatione hocce problema examinavit.

crificulorum paganorum imposturas (*) detegeremus, nostrosque ad gratias Deo debitas incitaremus, qui à tam crassis ignorantiæ tenebris nos, majoresque nostros clementissimè liberavit. In India Orientali adhuc hodie serpentum quoddam genus colitur. Regis enim Calecutensis jussu tuguria eriguntur sub dio; ut serpentes sub iis nutriri, & ab aëris, ac tempestatis injuriis incolumes conservari possint, vid. *Richard. Mead Explication mechanique des Poisons.*

(*) Non in Ecclesia Romana solum piæ fraudes invaluerunt, sed etiam inter Ethnicos jamdudum viguerunt, à quorum sacrificulis Pontificii istas Hæreditario quasi jure acceperunt. Porphyrius Draconem s. serpentem assvefaciebat, ut ad Plotini spondam fatalem reperet, quo eò facilius gens credula in Apotheosin hujus consentiret, Apollinem enim sub serpentis specie apparere, persvasissimum ipsis erat. De Heraclite pontico *Diogenes Laërtius* L. V. Vit. Philos. p. m. 319. memoriæ prodidit, *nutrisse eum à puero Draconem, & eum jam moriturus esset, jussisse cuidam ex necessariis, ut ejus corpus occuleret, Draconemque supponeret lectulo, ut putaretur, ad Deos migrasse, factumque esse, ut ille mandaverat.* Imponebat eo ipso civibus suis, quibus in Deorum numerum se cooptatum esse persvadere, cupiebat. Verùm non diu latebat fraus. Cum enim Heraclidem cives efferrent, laudibusque prosequerentur, audito clamore Draco ex vestibus prosiluit, perturbavitque plurimos, tandem verò omnia aperta sunt, & Epigramma natum est:

Mirum Heraclides quid tantum optaveris amens
Post mortem nobis ut viderere Draco,
Falsus at es, mihi crede, fuit nam bellua verè,
Ille Draco, sed eras bellua non sapiens.

conf. Cl. Dn. *Chr. Aug. Heumanni Acta Philosoph.* P. I. pag. 145. sq. Quomodo idolo veteri *Busterich* dicto, credulæ plebi gentilium sacerdotes imposuerint, igneqve, quem circumcircum spiravit, effecerint, ut fictam divinitatem donis muneribusque placaverint, *Henninus in Annot. ad Epistolas Itinerarias Jac. Tollii* p. 34. notavit, adde *Tenzelium in Colloq. menstruis* An. 1689. p. 719.

§. XII.

Varios hactenus populos in scenam produximus, qui, Satana instigante, Serpentibus divini quicquam tribuerunt. Jam, ut Existentia turpissimi hujus cultus eò luculentiùs constet, *modum & rationem*, quomodo serpentes idololatricè honoraverint, paulò clarius exponemus,

SECTIO II.

De modo vel ratione serpentes colendi.

§. XIII.

TEmplâ in honorem serpentum exstruebant Ægyptii, eaque *Draconia* vocabant. Serpentes, si fortè vidisset superstitiosus in ædibus, erigebat eo loco sacellum. *Joh. Philipp. Pfeifferum* vide Antiq. Græc. L. I. Cap. LXI. p. 171. De Romanis seqventia memoriæ prodidit *Joh. Rosinus* L. II. Antiq. Cap. XVII. p. m. 163. missi legati (Romanorum) in Epidaurum, & ab incolis benignissimè accepti, & in templum Æsculapii perducti, angvem, quem Epidauri pro Æsculapio coluerant, spontè ad Romanorum navem pergentem, Romam vexerunt, ibique templo condito coluerunt. Tangit & *Arnobius* L. I. adv. Gent. insanam hanc superstitionem his verbis: *Templa felibus, Scarabæis, (serpentibus) & buculis, sublimibus sunt elata fastigiis, silent irrisæ numinum potestates, nec livore afficiuntur ullo, quod sibi comparatas animantium vilium conspiciunt sanctitates.* Et quid mirum, veteres serpentibus ædes peculiares condidisse? cum hodie Sinensium nonnulli templa habeant, quæ plena sunt immanibus idolorum monstris æreis, marmoreis, ligneis, luteis, ita ut haud injustè Ægyptiorum adyta ea voces, vid. *Kircheri Chin. Illustrat.* p. 133.

§. XIV.

(*) Templa gentes à cœtu Dei remoti jamdudum habuerunt. *Petrus Jurieu* omnem movet lapidem, *Hist. Critique des dogmes, & des Cultes* P. II. Cap. I. ut ante Israelitarum exitum ex Ægypto templa nusquam extitisse, demonstret, usum verò eorum sub judicibus invaluisse,

§. XIV.

Sacrificia ferpentibus obtulerunt miseri Idololatræ *Hieronymus* [*] *Pragenfis*, tefte Sylvio, de Europa Cap. XXVI. fuis oculis vidit, quomodo Lithuani, apud qvos diverterat, ferpentes coluerint, pater enim qvisqve familias fuum in angulo domus ferpentem habebat, cui cibum dedit, ac facrificium fecit in fœno jacenti. Hos omnes juffit Hieronymus interfici, & in foro adductos publicè cremari, inter qvos unus inventus eft maior cæteris,

in qvorum Hiftoria templi Dagonis mentio occurrit, probet, Philiftæos exemplum à Tabernaculo Mofis fumfiffe fufpicatur. Videntur tamen jam ante eos Ægyptii templorum ftructuræ operam dediffe, Herodotus enim aras & fimulacra & templa Βωμὸς καὶ ἀγάλματα, ναοὺς primos conftituiffe Ægyptios memorat. Fecerunt autem hi tefte Strabone, & Arnobio, templa fua ex Regum fepulchris. Inde forte Clem. Alexandrinus à fepulchris ipfammet templorum originem deduxit, fepulchra certè magnificentius olim condita templorum appellatione infignita fuerunt, vid. *Dn. D. Chrift. Sonntag de Ecclefia fubterran.* Cur. II. §. 2. qvi inde factum opinatur, ut fepulchreta templis contigua hodienum confpiciantur. Inde qvoqve dubio procul Chriftiani per contemtum *fepulchra*, gentilium templa vocabant, vid. *Nic. Hieron. Gundlingii Obf. Select.* T. I. Obf. VI. pag. 146. ubi vir eruditus feqventem Ammiani Marcellini locum fubiungit: ubi reverfus Georgius Epifcopus ex comitatu principis (Conftantii) cum tranfiret per fpeciofum genii templum, multitudine ftipatus, ex more flexis ad ædem luminibus. *Qvamdiu*, inqvit, *fepulchrum hocce ftabit.* Idem Vir doctiffimus obfervavit, Gentiles in iis locis, ubi Dii eorum fepulti fuerant, templa atque facella moliri incepiffe. Demus autem, Ægyptios aliosqve Gentiles ante Ifraelitas templa idololatrica condidiffe, nihil tamen exinde lucrabitur *Joh. Spencerus*, qvi Salomonem Ethnicorum exemplo ad Templum vero Numini erigendum excitatum fuiffe, tradidit. Dicimus enim cum *Conr. Sam. Schurtzfleifchio*, Polyhiftore quondam clariffimo: omnino autem ifta opinio „ falfa, & ex qvorundam animis evellenda eft, qvæ eò fpectat, ut „ imperitis perfvadeatur, occafionem ftruendi templi à confvetudine „ gentium formam, rationemque ædificandi à templis Ægyptiorum fu- „ iffe defumptam. Qvod voluntati Numinis templa arasqve & fimu- „ lacra impiorum hominum, dirui præcipientis, & pietati Salomoni, „

teris qvem sæpè admotus ignis cremari non potuit. *Olaus Magnus* Autor est, plerosqve Gentium Septentrionalium lacte [**] sacra serpentibus fecisse. Vandalorum mulieres angves in cavis qvercubus niveo lacte placasse humillimeqve adorasse, qvò maritis generandi facultatem concederent, *Hartknochius diss. X.* Rerum Prussicarum refert. Qvin homines formosissimos Livoni veteres in honorem Draconum atqve serpentum mactabant, conf. *Trog. Arnkiel, Cymbrische Heiden-Religion*, P. I. Cap. XXI. p. 123.

§. XV.

„ædem novo exemplo molientis, directe repugnat. Non spectabat ad gentium instituta Salomo, neqve hac architectandi figura egebat Rex maximus, cum omni reeondita sapientia, tum inprimis ædificandi scientia præditus, in eaqve re Dei & patris mandato obsecutus Ægyptiorum & finitimarum gentium templa, velut, impietatis domicilia odit, & execratus est, idqve vocibus, & argumentis multo apertissimis ostendit. Conf. ejusd. diss. *de Templorum Antiquitatibus* §. II. qvæ occurrit *in Oper. Histor. Polit.* pag. 764.

[*] Duo eodem tempore floruerunt *Hieronymi Pragenses*, id qvod opportune monuit Celeberrimus L' Enfant *Hist. du Concile de Constance* T. I. Lib. II. §. 20. Qvæ in paragrapho hoc attulimus, non de Hussita sed altero, cujus notitia longè obscurior est, capienda esse putamus. Ille sanè, Hussi Assecla, vir fuit præstantissimus, & ipso Husso doctior. Humani tamen qvid patiebatur, cum formidine pœne doctrinam, qvam hactenus inculcaverat, revocaret, cuius rei verò illum qvàm maximè pœnituit. Ita autem verba Pragensis doctissimus L' Enfant l. c. pag. 392. gallico idiomate exprimit: Ien' ai pas honte, de confesser ma foiblesse. Oui, je l' avouë, & je le fais avec horreur, la seule frayeur du supplice du feu m' a fait consentir lachement & contre ma conscience à la condemnation de la doctrine de Wiclef & de Jean Hus. Qvo facto ad rogum damnatus An. 1416. tertio Calend. Junii par Husso certamen obiit.

[**] Veteres gentiles lac Numinibus suis obtulisse, ex Diodoro Siculo patet. Hic enim de antiqvissimis Ægyptiis scribit: *ad urbem Philas, ubi Osiridis sepulchrum erat, treceneas & sexaginta choas quotidie lacte implebant invocantes Deorum nomina.* Habelem lac Deo in sa-

§. XV.

Præterea pro geniis (*) locorum ſerpentes veteribus erant. Ad Virgilium provocare liceat, qvi poſt ambitioſam ſerpentis deſcriptionem ſubdit:

> incertus Geniumne loci, famulumne parentis
> eſſe putet

Statius pariter notanter canit:

> Interea campis, nemoris ſacer horror Achæi,
> Terrigena erigitur ſerpens, tractuqve ſoluto,
> Immanem ſeſe vehit, ac poſt terga relinqvit.

Plura Poëtarum teſtimonia ſuppeditabit *Thom. Dempſterus* Paralipp. ad Roſinum p. 154. ex qvo & hæcce depromſimus. Superſtitioni huic ethnicæ

F certiſ-

ſacrificio ſuo exhibuiſſe, ex Geneſ. IV, 3. 4. poſt Joſephum, *Hugo Grotius* portentoſi ingenii vir, & *Joh. Clericus*, ſtatuunt, ſed rectè ſummè Rever. *D. Deilingius* P. II. *Obſerv. Sacr.* p. 51. monuit, oblationes lactis in populo Dei nunqvam fuiſſe uſitatas. Qvin adhuc hodie pleriqve ex Judæorum gente lacte abſtinere ſolent, id qvod notavit *B. Cnollius*, vir literaturæ Hebraicæ peritiſſimus, in *Relationibus Innocuis* An. MDCCXIV. p. 651.

(*) De Geniis multa & varia finxerunt veteres. Evolvantur modo *Georgii Wonnæ* Diſſertationes tres de Geniis, *Mollenbeccii* diſſert. de Genio Principis, qvas junctim exhibent *Carolus Bernicius*, & *Cornelius van Arckel* P. II. Faſciculi diſſert. Philologicarum. De Geniis & eorum cultu Antiqvarius, dum viveret, celeberrimus *Johannes Nicolai* Tract. de Phyllobolia, Cap. IV. p. 24. ſqq. egit. Nubem ſcriptorum de Geniis *Joh. Petr. Conradus Fuhrmannus*, Rector Gymnaſii Verdenſis, in Programmate de Geniis An. MDCCXIV. edito, congeſſit. Locorum Genios religioſè venerati ſunt Gentiles, vid. Autores citatos, Cainitæ Seculi II. Hæretici, de qvibus *Ittigium in diſſert. de Hæreſiarchis* & *P. Balium*, *Dict. Critiq.* T. I. p. 758. adi. Hebræorum qvoqve magiſtri credunt, Deum in hac orbe terrarum cuncta mediantibus Angelis perficere, ſingulisqve locis certos præfeciſſe Genios. Conf. *Joh. Henr. Maji Oecon. Jud. div.* P. I. p. 497. Gentilium è Rivulis Pontificii bibefunt. Ita enim *Henr. Morus Oper. Theologic.* pag. 665. *Qvemadmo-*

certiſſimè debentur, qvæ noſtri de clamore angvis domeſtici, vulgò *des Haus-Uncken* (**) fabulantur, & neſcio, qvid tragici, vel portenti inde ominentur?

§. XVI.

Auguria ex ſerpentibus Græci capiebant. Vaticinandi peritiam Auguribus inſpirare crediti ſunt angves. De Helena & Caſſandra Priami liberis in Apollinis Fano dormientibus Euripidis Scholiaſtes refert: Serpentes cum acceſſiſſent, & eorum aures circumlinxiſſent, auditum ita exacuerunt, ut Deorum conſilia ſoli audirent, & vates eſſent præſtantiſſimi, vid. plura in Diſſertatione *Dn. Olearii* de Ὀφιολατρεία §. X. qvæ huc transferre nolumus. Uberiora *de auguriis ſerpentum* habet *Julius Cæſar Bulengerus* in Libris de Auguriis & auſpiciis veterum, qvos *Grævius* Theſauro Anti-

---

dum veteres pagani tutelaria ſua Numina habuerunt Regnorum, Provinciarum, & civitatum, Dii, qvibus imperium hoc ſteterat: ita Romana Eccleſia ſuos habet tutelares ſanctos hiſce paganis Numinibus ad amuſſim reſpondentes, ut S. Gregorium pro Anglia, S. Andream pro Scotia - - - . Cum autem Genius ex Ethnicorum mente Deus fuerit, qvi vim obtineret rerum gerendarum omnium, vid. *Sim. Majol. T. II. Dier. Canic.* Colloq. I. p. 290. ſerpentes pro Diis habuiſſe, dum Geniorum loco ipſis fuerunt, certum eſt.

(**) Superſtitionem hanc *de ſerpente domeſtico dem Haus-Uncken B. Arnoldus Mengeringius* Cap. V. Scrutin. Conſcient. Q. 126. pag. 189. caſtigavit, atqve ſeverè in eos animadvertere ſolitus eſt, *welche ſo viel auf Haus-Uncken, und Schlangen halten, daſs ſie meynen, daſs ihre Nahrung, Geſundheit, und Haus-Seegen dependire von ſolchem Ungeziefer, und Teufels-Geſchmeis.* Riſit verò eandem medicus qvondam Altenburgenſium celeberrimus *D. Gabriel Clauderus*, & in Ephemeridibus Naturæ Curioſorum Decur. II. An. III. pag. 167, 168. angvem iſtum domeſticum nil *niſi murium genus* (*eine Spitz-Maus*) *eſſe probavit*, & An. 1679. experimento qvodam in civis cujusdam ædibus, cujus inqvilini talem angvem vehementer metuebant, facto, ad oculum demonſtravit. Evolvat Lector *Tentzelii Colloq. Menſtr.* An. 1691. p. 516, 517.

Antiqvitatum Romanarum inseruit. Conf. etiam, *Vulcanium ad Callimachum* p. 202, & *Simonem Patricium* in Comment. ad Genesin, qvi Auctores *de cultu serpentum apud gentiles* nonnulla observarunt, sed mihi non contigit esse tam felici, ut eosdem inspicere potuerim. A viris doctissimis verba Levit. XIX, 26. allegantur. Iis enim Deus augurium ex serpentibus capi solitum, necnon ritum serpentes incantandi, qvem huc referunt, [*] severissimè prohibuit, vid. *Deylingii Obs. S.* P. II. p. 166. sq.

§. XVII.

Deastros suos aut serpentis figura colebant, aut simulacris eorum speciem ejusmodi animalis apponebant. Sic Æsculapii signum Draco vel serpens fuit. Licet enim plurium Deorum statuis & imaginibus adderentur, singulari tamen & proprio quodam modo Æsculapio qvippe salutis Deo, & medicorum Coryphæo jungebantur, eam qvidem ob causam, *qvia præstant, ut humana corpora, velut infirmitatis pelle deposita, ad pristinum revirescant vigorem, ut virescunt Dracones per annos singulos, pelle senectutis exuta*, qvæ *Macrobii* verba sunt, vel juxta *Pompejum*, qvod *Draco vigilantissimum sit animal*, qvæ res ad tuendam valetudinem ægroti maximè apta

[*] Ex incantatione serpentum nonnulli divini qvid veteres animalibus hisce tribuisse, probare, & speciem qvandam cultus elicere satagerunt: verum minus, ut opinor, accuratè. Incantatio enim illa ad magiam potius vel naturalem, vel Diabolicam, qvàm ad religionem paganam spectat. Qvicqvid tamen ejus sit; de Incantatione serpentum Psaltes regius Ps. LVIII, 5. loqvitur, ad qvem locum varia erudita, & curiosa congessit *Augustinus Calmet* Comment. Litteraire in Psalm. T. I. dissert. ultima, qvorum summa exhibetur in *Journ. des Sçav.* 1713. Mens. Septembr. p. 251. sq. Edit. Amstelod. *Ægyptii* inprimis ob serpentum incantationem celebrantur, & post eos *Psylli* Africæ populi, vid. *Marshamum in Can. Chron. Sect.* IX. p. 148. sq. Notavimus supra impiam hujus sententiam de serpente æneo à Mose erecto, jam propria verba accipe: *Moses autem serpente æneo perticæ imposito non tam serpentes igneos incantabat, ne nocerent, qvam eorum venenum extingvebat, & morsus arte levabat.* His adde, qvæ *Morhofius* Tom. II. *Polyhist. Liter.* L. III. p. m. 496. sq. de incantatione serpentum notavit.

apta eſt. *Pauſanias*, & *Valerius Maximus* ideò hoc factum eſſe tradunt, qvod plurima in genus humanum remedia ex hoc animalium genere depromuntur. Vid. *Matth. Zimmermanni Anal. Menſtr. menſ. IV*, p. 110. *Olearii Diſſert.* de 'Οφιολατρεία §. XII. & qvi primo loco erat nominandus, *Christophorum Cellarium, in Diſſert. de Orig. & Antiqvit. medicis Diſſert. Acad.* P. I. pag. 238. ſq. Philologus hic celeberrimus p. 241. l. c. ſuſpicatur, ab æneo ſerpente ſalutis cauſa in ſolitudine erecto ad gentes manaſſe, unde ſerpentum Æſculapio affingerent, parem ſententiam *Mr. de Boze in Diſſertat. ſur le Janus des Anciens*, ubi conjicit, qve les Payens avoient tiré cette partie, de leur Religion de l' Hiſtoire de Moyſe, qvi fit élever un ſerpent d'airain, dans le deſert, pour la de gueriſon de ceux, qvi avoient été mordus par des ſerpens. Sed, qvanqvam ingenioſa ſit hæc conjectura (*), lubrico tamen fundamento eam niti, credimus.

§. XVIII.

(*) Eadem eſt *P. Dan. Huetii ſententia, de Concordia Rationis & Fidei*, Libr. II. Cap. XII. qvi P. I. *demonſtr. Evangelicæ*, Propoſ. IV. Cap. III, p. m. 114. ſqq. priſcos gentium Deos & Heroas, qvicunqve per univerſum orbem culti ſunt, totamqve Ethnicorum Theologiam ex Moſe ipſo, Moſisve actis aut ſcriptionibus manaſſe, fuſe demonſtrare conatus eſt. Idem ante eum *Octavius Falconetius* in Diſſertatione An. 1667. Romæ *de Nummo Appamenſi deucalionæi diluvii Typum exhibente* edita, tentavit. Lubrico hæcce fundamento nituntur, & nil niſi ingenium ſapiunt virorum doctorum. Diabolus certè Idololatriam introduxerat, ante Judæorum res geſtæ qvam literis mandarentur. Longè ante ſerpentis ænei erectionem Ægyptii varia animalium genera in Deorum numerum cooptarant, & fortè etiam ſerpentes. Rudi iſto ſeculo Judæorum res non ad alias nationes tàm citò deferebantur, quas, ſi ad eas delatæ fuiſſent, riſu potius, quam imitatione excepiſſent. Vix fidem qvoqve rebus & factis rationem longè tranſcendentibus tribuiſſent. Interim non negamus, Gentilium Prophetas Hiſtorias nonnullas Biblicas in fabulas vertiſſe, ſive ex malitia, ſive, qvod non rectè eas accéperint. Haud etiam inficias ire volo, ſeqventibus temporibus, Judæorum gente in captivitatem ducta, verſioneqve Græca Ptolomæi cura adornata, ſcripturam à Gentilium Philoſophis lectam fuiſſe, qvod meeum fatentur *Dn. D. Buddeus Inſtit. Theol. Morali* P. II. Cap. II. p. 549. *Gothofredus Vockerod Exerc. Academic.* p. 219. ſq.

§. XVIII.

Notatu digni ſunt angves *in Caduceo* (*) *Mercurii impliciti. Laur. Ram. de Prado, Pentecontarch.* Cap. I. p. 4. hanc eorum reddit rationem, qvod ſcilicet Mercurius Interpres Divum dictus fuerit. Cum autem Oratoris munus, Qvintiliano teſte, inſinuatio, Græce παρέισδυσις, qvod nomen à ſerpentibus ducitur, ſit, ideò caduceum angvibus ornatum fuiſſe, putat, nihil enim magis ſe inſinuat, qvam ſerpens. Divinitatis qvoddam ſymbolum in Mercurii caduceo fuerunt ſerpentes. Mithræ qvoqve (**) ſchemata ubiqve ſerpentem appoſitum habent, qvod ex *Montfauconii* Diario Italico Cap. XIV. p. 199. notavit *Cl. Doppert.* Tom. I. *Miſcell. Lipſienſ.* p. 69.

 §. XIX.

(*) Baculis Ethnicorum Dii erant plerumqve inſtructi in præeminentiæ, & majeſtatis ſignum. Notus eſt Bacchi *Thyrſus*, de qvo Vid. *Joh. Nicolai Phylloboliam*, Cap. XIV. §. 7. p. 108. ſqq. *Hoffmanni Lexic. univerſal.* ſub voc. Thyrſus, & *Joh. Chriſt. Hebenſtreit, Diſſert. de* Βακχοις, ad Ezech. VIII, 17. §. XXI. pag. 26. de Æſculapii baculo intorto *Cellarius* egit, Diſſert. Acad. P. I. pag. 239. Junonem in Numiſmatibus qvibusdam Antonini Pii baculo ornatam conſpici, obſervarunt Auctores *Actorum: Erud. German.* P. VIII. p. 674. Referres huc baculos in æde *Iſidis*, *conf. Zimmerm. Anal. menſtr.* p. 51. & ipſum *Lithuum Augurum*, de qvo *Joh. Georg. Grævius, Theſaur. Antiq. Roman.* T. V. ſub initium, *Andr. Chriſt. Eſchenbach Diſſert. Acad.* p. 581. ſq. & *Bartholinus de Tibiis Veterum*, L. III. Cap. VII. p. 406, 407. uberiora ſuppeditabunt. Cæterum de baculis curioſa nonnulla lege in *Joh. Ciampini monum. veter. in qvibus præcipua muſiva opera illuſtrantur*, P. I. Cap. XV, qvod agit *de antiqvo baculorum uſu*, & *ſymbolo*, varia etiam congeſſimus *in Obſervationibus noſtris Miſcellaneis* T. I. pag. 427. *De Mercurio* vid. *Stockmanni Elucid. Deorum Dearumqve Gentil.* p. 173. *L'abbé B. Explication Hiſtorique des Fables Entret. VI. Sartor. de Hypocriſi Gentil. circa* Cult. Deorum Cap. VIII. §. XIII. Germanos Deorum maximè *Mercurium* coluiſſe, *Tacitus* Autor eſt, vid. *Eliam Schedium de Diis German.* Cap. V. p. 107. 110.

(**) *Mithram* ejusqve ſacra omnium optimè deſcripſit *Thomas Hyde, Hiſt. Relig. veterum Perſarum* eorumqve Magorum Cap. IV. conf. *Tenzelii Bibliothecam curioſam* Repoſit. I. pag. 853. ſq. *Summariſche Nach-*

§. XIX.

In Nummis qvoqve Veterum Draconum, atque serpentum effigies cernimus. Provoco ad Antonii Triumviri, Augusti, Neronis, Vespasiani, Titi, Domitiani, Adriani, Commodi, Antonini Pii aliorumqve Numismata, item ad Juliæ Domnæ Nummum qvendam serpentem pluribus spiris involutum, exhibentem, cujus copiam Harduinus in Nummis Antiqvis illustratis p. 312. dedit. In Nummo sane Claudii, de quo *Suetonius* Cap. XI. in vita ejus, subjectus serpens sive Draco reverentiam qvandam, & divinitatis opinionem Cæsari accessisse, innuit. Oportunè recordor Familiæ Aciliæ monetam, qvæ fœminam brachio sinistro columnæ minori nixam, dextra verò manu serpentem tenentem sistit, additis verbis: *M. V. ACILIUS III. VIR VALETV.* de vocabulo postremo disceptant Eruditi. Pasinus legit *Valetudinarius*, Onuphrius, *Valetudinis* tuendæ, in eo enim consentiunt, Acilium, Triumvirum, vel magistratum sanitatis fuisse. Verum contrariam arripit sententiam Mr. de Boze differt. (*) *sur le Janus des Anciens, & sur qvelqves medailles qui yont rapport.* Negat Romæ unqvam sanitatis magistratus fuisse, omnem difficultatem in nomine *Acilius* sitam esse credens, quod à Græco ἀκέομαι i. e. sanare derivat. Quæ cum ita sint *Valetu.* interpretatur *Valetudini*, & familiam Aciliam *Deæ saluti*, vel ideò sacra isthoc numismate fecisse, statuit, quia ipsa à sanando nomen obtinuerit. Plura de hac materia *Laurentius Begerus* in Dissertatione sæpius laudata *de Nummis Cretens. Serpentiferis* suppeditabit.

§. XX.

---

richt von allerhand Büchern aus der Thomasischen Bibliothec P. III. pag. 220. sqq. de mithra ejusqve Tabulis Symbolicis, & sacris, fusè egit *Philippus à Turre* P. II. *Monument. veteris Antii*, vid. *Act. Erudit.* MDCCI. p. 264. sq. ubi Mithræ schema ejusqve sacra ære incisa exhibentur.

(*) Grosei de Bose Dissertationem *de Jano veterum Christophorus Wolfereck* Electis suis Rei Nummariæ, An. M DCC IX. in 4. Hamburgi editis, inseruit. Gentiles Appollinem, Æsculapium, Hygeiam, salutem Deam coluisse, non est dubium, vid. *Cellarium l. cit.* p. 248. sq. Nonne Apollo apud Ovidium L. I. metamorph. jactabat?

Inventum medicina meum est, opiferqve per orbem,
Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.

§. XX.

Nisi denique omnia me fallunt, & monetæ recentiores cultus serpentum veteribus solennis vestigia quædam sistunt. Quanquam enim, quæ ineffabilis Dei gratia est, magnates nostri, à turpi & fœda illa superstitione remotissimi vivant, figuræ tamen nonnullæ in numismatibus antiqvis obviæ in nostras monetas derivatæ sunt, ita tamen, ut quæ olim Apotheosis & divinitatis, jam majestatis, prudentiæ & præeminentiæ symbola existant. Sic non de Persarum modo modernorum Nummis *Adam Olearius* in Hodoperico pag. 425. perhibet, quod Satyrorum & serpentum species creberrimè exhibeant, sed in nummo qvoqve rarissimo *Galeatii* & *Mariæ Sfortiæ, Vice Comitis*, (*) *& Ducis Mediolanensis* serpens apparet. Recentissimos inter Nummus in obitum *Leopoldi Magni* Imperatoris cusus eminet. Sistitur in ejus antica Castrum doloris, ad cujus basin fœmina mœrens, & sinistra manu lacrymas abstergens comparet, additis superius verbis; *Extinctus amabitur*: inferiùs, *luctus publicus*. In postica, Genius gloriam denotans conspicitur, qui D. Imperatoris imaginem serpente in gyrum rotata cinctam gestat - - - vid. *Thesaurum Historico Numismaticum Anni MDCCV. Noribergæ An.* 1714. *editum* pag. 492. ubi uberior Nummi huius speciosi descriptio comparet, cui compendium vitæ Cæsaris immortali laude digni præmissum est.

§. XXI.

Detestanda cæcorum Gentilium superstitio! cujus forte Asa Rex Judæorum sese reum fecerat, de illo enim notanter Spiritus S. 2. Paralip. XVI, 12. *sed etiam in morbo suo non qvæsivit Jehovam, verum medicos.*

(*) Historiam Ducis huius *Hieronymus Henninges* in Theatro Genealog. T. 10. P. III. p. 110. prolixam exhibet. Summa rerum in Ducatu Mediolanensi An. 1466. potitus venationibus, pilæ, atque amori nimium indulsit; A. 1477. ipso Festo natalitio pugione perfossus misere periit. Serpentem quod attinet, illum Insignibus Mediolanensibus conspici, notum est. Diversam eius originem affert Munsterus in Cosmographia. Deducit nimirum istam vel ab Azone, qui sub seculi XIV. initium floruit, cuius in galeam serpens sese forte insinnaverat, vel ab Ottone Vice comite Mediolanensi, qui An. 1099. in expugnatione urbis Hierosolymitanæ clypeum Turcæ cuidam extorserat, cui serpens infantem tenerum ore tenens incisa erat.

§. XXI.

In eo hactenus labor noster occupatus fuit, ut cultus huius *Existentiam* demonstraremus, deque *ratione & qualitate* illius paulò curatius inquireremus. Omni igitur fine remora secundis velis ad portum navigare poterimus. Subiungimus proinde.

CAPUT TERTIUM

Sectio I. moralis.

§. I.

SUmmam serpentis antiqvi (*) Diaboli astutiam ante omnia notemus. Hic, cum cerneret consilium, homines ad imaginem Dei effictos sub serpentis specie singulos in abyssum præcipitandi irritum per Protevangelium de contritione Capitis serpentini à mulieris Semine i. e. Christo peragenda redditum esse, novas pro insigni, qua pollet, versutia moliebatur machinationes, eò omnem movens lapidem, ut feminis istius benedicti promissio non modo penitus in animis mortalium obliteretur, sed ipsi serpentes Numinis instar in Dei opprobrium venerentur. Quo sanè cladem humano generi in Paradiso illatam renovavit. Rectè proinde Venerabilis (**) Beda in Luc. XI. Tom. II. Oper. p. 101. judicavit, *arma in qvibus malè*

(*) Diabolus in S. Pagina *Draconis*, vel *serpentis* nomine summam ob astutiam, & nocendi cupidinem venit, vid. *Joh. Botsacci Moral. Gedanens.* p. m. 974. *Fesselii Regn. Diab. mystic.* P. I. pag. 480. sq. Neque apud Christianos solùm, sed Persas etiam aliosque orbis incolas vocabulo isto designatur, vid. *Tom. Hyde de Relig. Vet. Persarum* Cap. III. Arabes appellant serpentem Satanam, & Zabii crediderunt, Dæmonas in eiusmodi animalia transformatos, id qvod supra Cap. I. Sect. II. §. X. notavimus è *Hadr. Relandi* L. II. *de Relig. Mohammed.* p. 134. sq.

(**) De cognomine *Bedæ Venerabilis* Epistolam vide Anonymi, in *Observ. Selectis N. e. Hier. Gundlingii* T. I. p. 161. sq. cuius Autor post varias coniecturas incertas illam tandem laudat, qvâ propter singularem

male fortis ille confidit, astutias dolosqve, spolia verò homines esse ab eo deceptos. Rectè qvoqve *Bernhardus, Serm.* 3. *de Sept. Panibus, nunc apertè, nunc violenter, nunc occultè, ac fraudulenter, semper tamen malitiosè, & crudeliter Satanam agere*, monuit. Conf. Es. XXVII, 1. 2.Corinth. XI, 3.

§. II.

Inimicitias, quas Deus inter serpentem, & mulierem posuit, Genes. III, 15. (*) non ad serpentem naturalem, sed Diabolum pertinere vel ex hoc, qvem descripsimus cultu serpentum patet. Quod enim Dei instar veneror, istud odio non prosequor, dictat enim homini natura Deum esse diligendum. Excipis, & Diabolum à quibusdam vel ideò honorari, ne noceat? respondeo, Cacodæmonem ab Idololatris ejusmodi pro Autore & principe omnis mali haberi, cultumque nefandum non ex amore quodam, sed timore potius servili profluere. Duo enim cum Manichæis admittunt principia bonum & malum, prius non posterius amore dignum judicant. Serpentes præterea semper pro fausto, & felici omine priscis fuerunt,

sanctitatem cum morum, tùm officii cognomen hocce illi datum fuisse asseritur.

(*) Quemadmodum Christus non proprie dicti serpentis caput contrivit: ita inimicitiæ quoque ad eundem minime pertinet *Hoc Deus* juxta sententiam *B. Lyseri voluit dicere: Tu Satan tenes homines jam captivos, ut sint tuæ tyrannidi subjecti, sed prædico tibi, non perpetuò eos retinebis, sed fient liberi, ita, ut sint aperti tui hostes futuri* Comment. in h. l. p. m. 273. Conf. *Dn. D. Job. Henr. Maji Theol. Prophetic.* P. I. p. 262. sq. maximè Reverendi Dn. *M. Caroli Gottfr. Engelschallii* meditationes ad dicta Geneseos illustriora, p. 54. *Theophil. Alethæi Gründliche Erläuterung*, T. I. p. 89. sqq. Eodem nobis cum argumento utitur *Jacobus Basnagius Antiqvit. Judaic.* T II. pag. 367. Addimus experientiam contra secus sentientes militare. Est enim serpens Sinensibus auspicatum animal, *Andr. Mulleri Specimina Sinica*, pag. 51. *Pleni*, inquit, *Draconum & serpentum sunt libri Sinensium, Brachmannum aliorumque.* Apud Indos circulatores docent serpentes varios ad sonos musicos in publico saltare, vid. *Olai Borrichii Dissert. Academ.* cura *Severini Lintrupii* editas Tom. II. Diss. XII. qvæ agit de specie Serpentis, qvæ Evam decepit.

§. III.

In *Cornu aureo* (*) Danico ejusqve circulo primo infans nudus duobus circumseptus serpentibus conspicitur. Quam figuram *Olaus Wormius* in Responsione de cornu aureo ad *Licetum* ita explicavit, ut initium vitæ humanæ parum à bestiarum miseriis differre, gentiles innuisse, putaverit. Nos exinde conjicimus, à tenera ætate infantes serpentibus vovisse superstitiosos veteres, & ad eam demum devenimus meditationem, homines à pueritia & ineunte adolescentia diabolici serpentis insidiis expositos vivere. Videamus ergò, ut Juventus nostra maturè Christum discat, qvi caput serpentis infernalis conterit, seqve nostrum non modo, sed etiam feminis nostri Deum perspicuè professus est.

§. IV.

Posito, Gentiles sub serpentis simulacro Deum invisibilem adorare voluisse, non tamen excusandi forent, Deus enim Exod. XX, 4. 15. severissimè idololatriam hanc prohibuit. Ita autem ex loco citato argumentamur: Qvi noluit concedere, ut sculptile, aut ulla figura, quæ in cœlis desuper, & quæ in terra infra, & quæ in aquis sub terra effingatur, ille etiam nullum vivum animal, qvocunqve nomine veniat, in Dei vicem adoptari voluit, atqvi

---

(*) De vetustissimo pariter, ac pretiosissimo isto cornu, à virgine rustica A. 1639. in via publica *Mægeltunderensi* reperto, primus observationes suas publici juris fecit A. 1641. *Olaus Wormius*, Medicus, & Philologus celeberrimus, qvi A. 1654, cum Fasces Rectorales Academiæ gereret, diem suum obiit. Hunc exceperunt *Paulus Egardus*, *Envaldus Nicolai Randulfius*, *Petrus Wistrupius*, *Thomas Bartholinus*, *Trog. Arnkiel*, de qvibus plura vide apud *Joh. Mollerum in Isagog. ad Histor. Chersones. Cimbric.* P. I. Cap. IV. p. 28. sq. *Act. Erud. Lips.* 1704. p. 333. sq. Novo eoque satis curioso Commentario Cornu hoc famosissimum adornabit, à virorum modo laudatorum sententiis discedet, & nova planè methodo figuras ibidem obvias explanabit *M. Georgius Sonnerupius*, prout ex Novellis literariis Lipsiæ hebdomatim prodeuntibus An. MDCCXV. N. XLVII. p. 374. certiores facti sumus. Differt verò *Tunderense ab Oldenburgico*, de qvo multa fabulosa tradidit *Herm. Hamelmannus*. in Chronico Oldenburgico, vid. *Arnkiel von güldnen Horn* Cap. V. p. 20. sqq.

atqvi Deus optimus. - - E. *Moncæji* igitur errorem errant, (*) qvotqvot Idololatras excusant ex hoc capite, qvod non serpentes, sed sub eorum specie Deum verum coluerint.

§. V.

Dantur proh Christiani, qui sese certo modo cultus Serpentum reos faciunt! Tunc enim serpenti antiqvo gratum offerunt sacrificium, quando prudentiæ spiritualis [*] obliti, nimis callidi & astuti sunt in peccatis excusandis, [**] celandis, & committendis. Serpentum instar sinuosi sunt, cum crimina perpetrata confiteri debent.

 §. VI.

(*) Francisco Moncæjo, cujus *Aaron purgatus* in omnium manibus versatur, *Paulus Boudot*, Theologus Parisiensis, *Joh. Boucherus*, Canonicus Tornacensis, *Jac. Gretserus*, *Gaffarellus*, Jesuitæ, è recentioribus, *Herm. von der Hardt*, aliique portentosi ingenii Critici assentiuntur. Notamus hac occasione, Moncæjum ingeniosæ utut falsæ illius opinionis Auctorem minimè esse, ex putidis Rabbinorum lacunis bibit, & cum *Rab. Raschi*, & *Zennorennæ* vitulis aravit. Eadem ferè excusatione Pontificii utuntur, prætendentes, se non imagines argenteas vel ligneas, sed Sanctos, qvorum speciem mentiuntur, non crucem, sed Christum crucifixum venerari: verum destruxit speciosam hanc exceptionem *Petrus Jurieu preservatif contre le Changem. de Relig.* Art. VI. p. 141. sq. conf. *Les Entretiens des Voyageurs sur la mer* [1704. iterata vice edit.] P. I. p. 98. sq.

[*] *De prudentia christiana* benè egerunt *Dn. D. Buddeus Instit. Theol. moral.* P. II. p. 472. sq. *B. Schomerus*, *Theol. Moral.* Cap. XX. p. 446. B. *Joh. Bened. Carpzovius*, P. VI. *Homil. Funebr.* pag. 462. B. *Joh. Schmidius*, in Tractatu, cujus titulus: *Christliche Weisheit*. B. *Danhauerus*, *Lac. Catechet.* P. VIII. p. 521. sqq. *Dn. Carolus Godofr. Engelschall*, *in Homilia Metanoëtica* ad Ps. XC, 11. 12. 13. Dresd. 1711. habita, &, qvi primo loco nominandus erat. *Dn. D. Michaël Færtschius*, in Diss. Theologica, *de Excessibus in Pietatis studio*, Jen. 1708. §. XIII. sq. p. 17-25.

[**] Protervis hominibus nihil solennius est, qvàm peccata excusare, qvà re se ipsos tamen vehementer decipiunt, 1. Joh. I, 10. Graviter de ista

§. VI.

Obſtupeſcimus, qvotiescunqve legimus, Gentiles veteres ſplendida Templa in ſerpentum gratiam adornaſſe, qvale verò de illis judicium feremus, qvi ſerpenti antiqvo è cœlo relegato, Apocal. XII, 9. cor ſuum dicant, utqve efficaciter in illo [*] operetur permittunt? Nonne illos tremendum Dei judicium feriet, qvod Apoſtolus minatur, 1. Cor. III, 17?

§. VII.

Qvi ſerpentum inſtar proximum lædunt, & veneno calumniarum [**] inficiunt, Diabolo gratum faciunt, & longè deteriores ſunt Ethnicis, qvi cultus ſæpiſſimè memorati ſe reos conſtituerunt.

§. VIII.

malitia conqveſti ſunt Theologi noſtri, vid. B. *Chriſt. Scriver. Seelenſchatz*, P. III. Conc. II. B. *Schomer. Theol. Moral.* p. 455. *M. Jacobi Nichtige* Feigen-*Blätter*, aliosqve *in Unſchuld. Nachrichten*, An. 1708. p. 415. citatos.

[*] Obſeſſionem ſpiritualem innuimus, qvàm non eo qvo *Willh. Cowardus*, ſenſu adſtruimus, qvi in The juſt Scrutiny [*ſcrutinio exacto* [Londini prodiit 1706. in 8.] *Diabolum non corporaliter, ſed per virtutem ſpiritualem homines obſidere ſtatuit.* Datur utiqve obſeſſio corporalis poſt Chriſti paſſionem & reſurrectionem non adeò freqvens, ab hac tamen differt ſpiritualis, cujus formam Theologi rectè conſiſtere dicunt, tùm in propinquiori ſubſtantiæ Diaboli ad animam impii adeſſentia, Luc. XI, 24. 26. tùm in efficaci & ad quævis vitia impellente ἐνεργείᾳ. Propinquiorem aſſerimus Diaboli præſentiam, non tamen intimam; i. e. talem, qua corpori anima. materiæ forma præſens eſt. Hic pertinent loca Scripturæ ſacræ, Luc. XXII, 3. Eph. II, 2. 2. Corinth. IV, 4. 2. Tim. II, 26.

[**] Calumniatorum ſymbolum ſunt ſerpentes, vid. *Laur. Beyerlingi, Theatr. Vit. Hum.* T. VII. p. 201. *Furetiere Diction. Univerſ.* T. III. Artic. *Serpent.* Turpe ſanè vitium calumnia, cujus rei olim ſtigmate litera, nimirum K notabantur. Ita enim Cicero pro Roſcio: *Crura qvidem vobis nemo ſuffringet, ſed ſi ego hos benè novi, literam illam, cui vos usqve eo inimici eſtis, ut etiam eas omnes aderitis, ita vehementer ad caput affigam, ut poſtea neminem alium niſi fortunas veſtras*

§. VIII.

Qvi famulos famulasqve perfrictæ frontis, i. e. homines in Deum & proximum injurios (*) soboliqve teneræ scandala objicientes sponte in ædibus suis alunt, impietateqve eorum delectantur, dummodo Oeconomica ritè peragant, tam exosi sanctissimo Deo sunt, qvàm gentiles, qui serpentes domesticos colebant, lætissimisqve ferculis ab illis prægustatis perfruebantur, qvin illo anno omnia sibi prosperè eventura sperabant, vid. *Laur. Beyerling. Theatr. Vit. Hum.* T. VII. p. 201. sq. Sed vela nunc contrahamus, tandemqve portum respiciamus! Coronidis tamen loco *miscellanea* qvædam bona cum Lectoris venia de serpentibus annectamus, qvæ per me alto supercilio contemnat, qvisqvis hujusmodi non delectatur.

Sectio II. Miscellanea.

§. IX.

Serpentes ad *longævitatem* [*] conducere Veteres putabant, Lotichius Nobilem nominat, qvi carne serpentina qvotidie vescebatur & summam ad canitiem, vitam suam producebat, vid. *Christ. Lehmanni Theatr.*

accusare possitis. Piscosæ volucri calumniatores similes sunt, cui rostrum duorum palmorum ave penè tota longius est, & simul acutissimum, vid. *Drexel.* T. I. *Oper.* pag. 1093. Egregiè, & ad nostram mentem *Dn. D. Majus, P. I. Oecon. Jud. div.* p. 499. *mendacia, blasphemiæ, calumniæ sunt viperini partus orti, & prognati ex antiqvo serpente Diabolo, Dracone volante, & in corda se insinuante operanteqve ἐν υἱοῖς τῆς ἀπειθείας.* Conf. Matth. III, 7.

(*) Regius Vates Ps. CI, 4. cecinit: *Cor perversum recedet à me, malum non agnosco.* Ad qvæ per verba B. *Geierus Comment.* in Psalm. p. m. 1825. seqventia notavit: *Ministerio pravorum uti haud licet: recedat à te. Sicut Jacobi Josephiqve servitia secum ferebant benedictionem* (Gen. XXX, 28. XXXIX, 3.) *ita maledictio abesse neqvit à Satanæ mancipiis, si eadem in domo adhibeamus nostra.* Multum valet Exemplorum efficacia, arcendi igitur sunt è familia vitiosi servi servæqve, vid. *Dn. Christoph. Sam. Martini, Dissert. de Vi seu Efficacia Exemplorum*, Lips. 1686. §. VII.

Theatr. Curiosor. in Promontorio Misvia Cap. II. P. XI. & ex eo *Tenzel Curieuf. Biblioth. I. Reposit.* p. 517. Eadem de mulieribus Italis nonnullis memoriæ prodidit, *Happelius T. II. Relat. Curios.* p. 229.

§. X.

De lapillis in serpentum quorundam capitibus latentibus, varia tradiderunt Physici. Multi inter fabulas eosdem referunt, neqve in serpentibus reperiri, sed arte confici asseverant. *Taverniérii* (*) verba è Tomo II. Itinerarii adscribam: Les Indiens sur le rapport de leurs faux prestres disent qu' elle se forme sur la teste de certains serpens: mais la verité est qu' elle se fait d' une certaine composition que peudegens sçavent. Elle est souverai-

[*] Variis modis longævitati studuerunt miseri mortales. Audiamus Cl. *Gottl. Sam. Treuerum* An. 1712. cum Sereniss. Brunsvicensium Dux Antonius Ulricus octogesimum ætatis annum ingrederetur, seqventem in modum differentem: „Eant alii multisqve immensæ senectutis adseqvendæ subsidiis se jactent, glorientur cum superbis Sinæ incolis de radice excellentissima ad vitam longævam faciente, & ab „Imperatore Chinensi sub initium hujus seculi Gallorum monarchæ „commendata, gratulentur sibi cum Helmontio de inventione arboris vitæ, cujus usu terminos mortalitatis transgredi liceat: Placeat „iis Cardani aqva cœlestis, Cartesii diæta mirifica, Bencilonii Juliiqve lactis liquor vivificus, Angliqve cujusdam fides vel potius imaginatio miraculosa iis probetur; adeant cum Hispanis Bojucam „Indiæ Occidentalis Insulam fonte perenni nobilissimam, cujus fonte reparari iuventutem tradiderunt, utantur demum infinitis Chymicorum arcanis, qvibus impendentem vitæ Catastrophen effugere, „vel in seriora ad minimum tempora differe allaborarunt, nihil certè, nihil agunt isti; & ex arena expectant semina, vid. *Lunigii Orat. Procer. Europæ* P. III. pag. 574. Animalia longæva e. g. cervos, serpentes ad vitam conferre longævam per Sympathiam, *Henr. Corn. Agrippa* de phil. occulta cap. XV. p. 25. existimat.

(*) Tavernierii itinera multa recondita, & vulgo ignorata comprehendere, artesqve & secreta qvædam Turcarum feliciter aperire *Conr. Sam. Schutzfleischius Epist. Arcan.* P. I. pag. 23. fatetur. Celeberrimus iste vir demùm in itinere à patruele circumventus omnibusqve opibus exutus miserè periit, vid. *Tenzelii Colloq. menstr.* An. 1689. p. 1106.

veraine pour guerir la morsure des animaux venimeux: Si la partie qui a esté offensée n'est pas en tamée, il faut y faire une petite incision a finque le sang en sorte, & alors on y applique la pierre, qui attire tout le venin qui s'amasse tout autour, & elle ne tombe que lors qu' elle l'a attiré entierement. Conf. *Journ. des Sçav.* An. 1677. T.V. p. 246. sqq. *Happelii Relat. Curios.* T. 2. p. 79.

§. XI.

De prodigiosæ magnitudinis serpentibus *Rob. Knox* in descriptione Insulæ Zeylon, & *Kircherus* (*) in China illustrata p. 202, 203. mira referunt, eosqve Cervos cornibus munitos deglutire posse, asseverant, licet cornua ista sæpiusculè corpus bestiarum perforent, perniciemqve illis accelerent. Eò pertinent, qvæ memorat *Autor Voyage au Tour du monde* (Amstelod. 1716. in 8.) T. I. pag. 91. de genere Serpentum in Brasilia Liboya dicto XXX. pedes longo & integrum capreolum uno rictu deglutiente. Dubitat de veritate huius rei Celeberrimus *Ludolpus* Lib. I. Hist. Æthiopicæ Cap. XIII. neqve nos tàm rudè ista arripimus, sed cervos potius exugendo & diminuendo devorare, credimus, qvod Kircherus l. c. disertè affirmare videtur. Conf. *Tenzelii Colloq. menstr.* 1689. p. 786. sq.

§. XII.

Inter animalia [*] nociva, ob venenum, qvo mordendo vulnera inficiunt, & cruciatus exqvisitissimos, imò mortem interdum læsis accelerant, refe-

(*) Recordamur h. l. iudicii, qvod de *Kirchero* eiusque scriptis *Rich. Simon, Nouvell. Bibliothec. Choisie,* T. II. Cap. IV. tulit. Agnoscit nimirum exquisitas & eruditas observationes in scriptis huius viri dari, ast desiderat soliditatem, cum insolentium rerum nimis studiosus fuerit. Interdum nimis credulus fuisse, videtur, cuius rei fidem faciet historia iucunda à Celeberrimo *Menckenio de Charlataneria Erudit.* pag. 38. sq. allata. Musæum ipsi erat rarissimis, exoticis, Physicis & Mathematicis rebus, inprimis iis, qvæ Antiquitatum Cultoribus lucem fœnerabantur, refertum, cuius descriptionem *Philippus Bonanni* An. 1709. in fol. edidit, vid. *den Neuen Bucher-Saal,* P. V. p. 249. sqq.

[*] Dantur animalia multa venenata, rapacia hominiqve prima fronte nociva, e. g. Tarantula, Scorpio, Basiliscus (cuius descriptionem

referuntur. Eſt illud venenum ſuccus flavidus aut ſub lingva, aut ipſis dentibus in veſicula vel ſacculo quodam latitans. Ita cum recentioribus Phyſicis affirmamus, aut erramus, vid. *Richard Mead Explication mechanique des Poiſons.* Et conf. *Journ. des Sçav.* 1709. p. 370. Novembr. 1705. Menſ. Octobr. p. 1075. *Joh. Linderi* Exercitat. *de Venenis ingenere, & inſpecie*, & conf. *Journ. des Sçav.* 1708. *Menſ. Mart.* pag. 574. ſq. Dantur in America ſerpentes virus peſtilentiſſimum evomentes, ſed à natura matre provida vel Deo potius univerſi hujus parente ac opifice tintinabulis quaſi inſtructi, ut antequam advolent, audiri & evitari poſſint à viatoribus. Galli eos vocant *Serpens à Sonnette.* Lege *Furretiere Dict. Univ.* Tom. III. Artic. *Serpent. Oligeri Jacobæi* Muſæum Regium (Hafniæ edit. 1696. fol.) P. I. Sect. V. Eſt in Solo Congi ſerpens mire virulentus, ſed tanto cum ſtrepitu procedit, ut continuò audiatur, eoque nullo quis negotio periculum evitet, imò venenatiſſimum interimat ſerpentem. Strepitus verò ille*inceſſus, ut Petro Jarrico traditum de ſerpentibus Bambæ agenti provenit ex concuſſione lagenulæ, quam in cauda accepit, *Gerh. Joh. Voſſii* verba ſunt, *de Orig. & Progreſſ. Idolol.* Lib. IV. Cap. LIX. p. 115. Neque huius generis ſerpentibus Septentrionales plagæ carent, obſervarunt tamen curioſi viperas in iſtis regionibus repentes non tanta copia veneni ſcatere, nec corporibus reliquorum animalium tot detrimenti inferre poſſe, ſiquidem eòdem adverſus morſus ſerpentinos & inſultus febriles tanquam antidoto utantur. Adſcribam quæ *Mr. de la Roche ex Tranſactionibus philoſophicis Anglicanis*, An. 1714. Tom. I. Angloiſe, P. I. e literis *Cotton Matherii* pag. 103. ſq. excerpſit. *Ils* (ſerpens à Sonnette) *ſe tiennent en hyver dans-les fentes de rochers in acceſſibles, & ils en ſortent au prim temps. Comme ils ſont alors extrènement foibles, on tâche de les detruire. La Veſſie du Fiel de ces ſerpens eſt dans ce temps - - - là pleine*

ex aſpectu oculari *Mr. de Monconnys*, in Itinerario P. I. pag. 35. ex Edit. Junckeri dedit) Lupus marinus &c. ex quibus Athei & Naturaliſtæ anſam Bonitatem Numinis blaſphemandi aut de eadem planè dubitandi arripiunt. Sed minimè utilitate carent iſta animalia, præbent enim uſum Medicum, & Theologicum. Commonefaciunt nos peccati & lapſus. Et ponas, homini nulli uſui eſſe, quomodo probabis reliquis creaturis non aliquo, licet nobis incognito modo, prodeſſe poſſe? vid. *Mr. Martin Traite, de la Religion naturelle*, Cap. V.

pleine d'un suc acide de colour d'Azur. On exprime ce suc dans un Verre, mais il est si spiritueux, quil s'evaporeroit bientôt, si l'on ne prenoit le soin de couvrir le Verre sur le champ. En suite on mêle cette liqueur avec une certaine quantité de Chaux pilée, ou avec de la Farine du Païs, & c'est un bon remede pour la morsure de ces serpens. Il est bon pour toutes sortes de Fièvres.

§. XIII.

Remedium adversus serpentum morsus cor serpentis est. Haud gravabimur *Baronis de Valvasor* verba è Parte I. *der Ehre des Herzogthums Crain*, ejusque Lib. III. Cap. XXXVIII. latino idiomate Benevolo Lectori communicare. Eripias matutino tempore ante qvicqvam cibi, qvàm capias é serpente vivo cor, istudqve omni absqve mora devores, & deglutias aqvæ frigidæ portione, qvantam cochlear capere potest, addita: Et per totius vitæ spatium ab omni serpentum vel morsu vel insultu eris immunis, sine periculo potius, & læsione illos capies, & crepundiorum instar in manibus gestabis. Experimentum hoc, pergit Auctor, in me ipso & in aliis probatissimum inveni. Quæ dum scribo, recordari subit *herbæ Habessynicæ*, ea virtute præditæ, ut serpentes deterrimo toxico scatentes enervet, & in somnum profundissimum conjiciat, ut citra metum periculi vel læsionis tolli queant. Quin imo umbra plantæ rarissimæ viperas langvidas & innocuas reddit. Radice illius, qui vescitur, medios inter serpentes ambulare, & angvillarum instar manibus eos tractare potest. *Assazoë* herbæ huic nomen est, vid. *Jobi Ludolfi Comment. ad Hist. Æthiopicam* Part. I. Cap. IX. Forsan remediis ejusmodi Circulatores (*) & Circumforanei utuntur. Psyllos veteres plantam Assazoë non ignorasse, Ludolfus conjicit.

 §. XIV.

(*) De circumforaneorum & Empiricorum variis glaucomatibus vulgus allicientium origine, vid. *Barthol. Castelli*, vel potius *Jacobi Pancratii Brunonis* Lexicon Medicum Artic. *Agyrta*. De iis, qvi carbones ignitos ori intulerunt, ignemqve comedere visi fuerunt, vid, *Journ. des Sçav.* T. V. An. 1677. pag. 54. sq. p. 221. sqq. Conf. si placet, quæ de Circulatorum præstigiis è *Joh. Bodini Dialogo de Rerum sublimium Arcanis* T. III. *Observationum Miscellanearum* pag. 106. notavimus, adde *Wierum L. II. de Præstig. Dæmonum*, Cap. VI. pag. 110. sq.

§. XIV.

Admiratione digna ſunt, qvæ *Nicolaus Lemery*, Traite Univerſ. *des Drogues ſimples miſes en Ordre* Alphabetiqve (An. 1714. altera vice edit. in 4to. Artic. *ſerpens* p. 786. de angvibus, in monte *Kupferberg* (*) XXIV. lapides ab Holmia ſito, refert. Dicit nimirum, eos colorem cupreum, rubicundum præ ſe ferre, fragili verò pelle, & nullo pene veneno inſtructos eſſe. Qvod ſi ſerpentes tales virga vel baculo ferias, vitri inſtar ſtatim in fruſta di[illegible]vuntur, ita tamen, ut particulæ fractæ per longum temporis ſpatium ſeſe moveant, & vitam retineant. Fides ſit penes Auctorem, qui teſtem nullum allegat.

§. XV.

Ludolfus (**) l. c. Cap. XIII. varia de ſerpentibus veterum domeſticis memoriæ prodidit. Omni carebant veneno, pueris & mulieribus erant in deliciis, & harum mammas infantum ad morem ſugebant. Serpentes in Inſula *Formoſa* ita familiares ſunt incolis, ut corpora eorum cingant, & veſtimentorum inſtar legant, vid. *Deſcription de l' Isle Formoſa en Aſie, Amſtelod.* An. 1705. edit. & conf. *Journ. des Sçav.* 1706. p. 153. ſq.

§. XVI.

Cæterum, plantæ iſta Abeſſynica, de virtute verbi divini nos commonefacere poteſt. Hoc ſi te munieris, ab infernalis ſerpentis inſultibus venenoqve illius tutus eris.

(*) A monte iſto oppidum haud adeò ſplendidum in Normandia nomen ſuum ſortitum, eſt probè ſecernendum ab alio in Sileſia, Principatu nimirum *Jauerenſi* pariter *Kupferberg* dicto.

(**) Vitam illuſtris viri *Jobi Ludolfi*, *Chriſtianus Junckerus*, An. 1710. Lipſiæ edidit. Sub vitæ finem Saxoniæ Ducum intimi Conſiliarii dignitate gaviſus eſt, Electori Palatino à Conſiliis & directione Cameræ fuit, Saxoniæ verò Electorum negotia Reſidentis nomine Francofurti curavit, ibiqve An. MDCCIV. diem ſuum obiit Vir multarum rerum vaſta ſcientia & notitia XXV. lingvarum ſupra vernaculam. Inter ſcripta ejus facile eminet *Commentarius ad Hiſtoriam Æthiopicam*, An. 1691. in lucem prolatus, de quo Celeberrimi *Actorum Eruditorum* Lipſienſium Collectores An. MDCXCI. menſ. Auguſt. p. 361. ita: „Continet is non ſolum uberiorem expoſitionem rerum ad Hiſtoriam „Æthiopicam ac deſcriptionem Æthiopiæ pertinentium, & refutationem